

Obywatel w postępowaniu sądowoadministracyjnym

Prawa i obowiązki

Paulina Pacek
Małgorzata Pyrcak
Tomasz Sroka
Ewa Stańczyk

Redakcja naukowa:
Tomasz Sroka

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Broszura współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Broszura została wydana w ramach projektu Ministerstwa Sprawiedliwości
„Ułatwianie dostępu do wymiaru sprawiedliwości”

„Prawa i obowiązki obywatela w sądzie i prokuraturze”

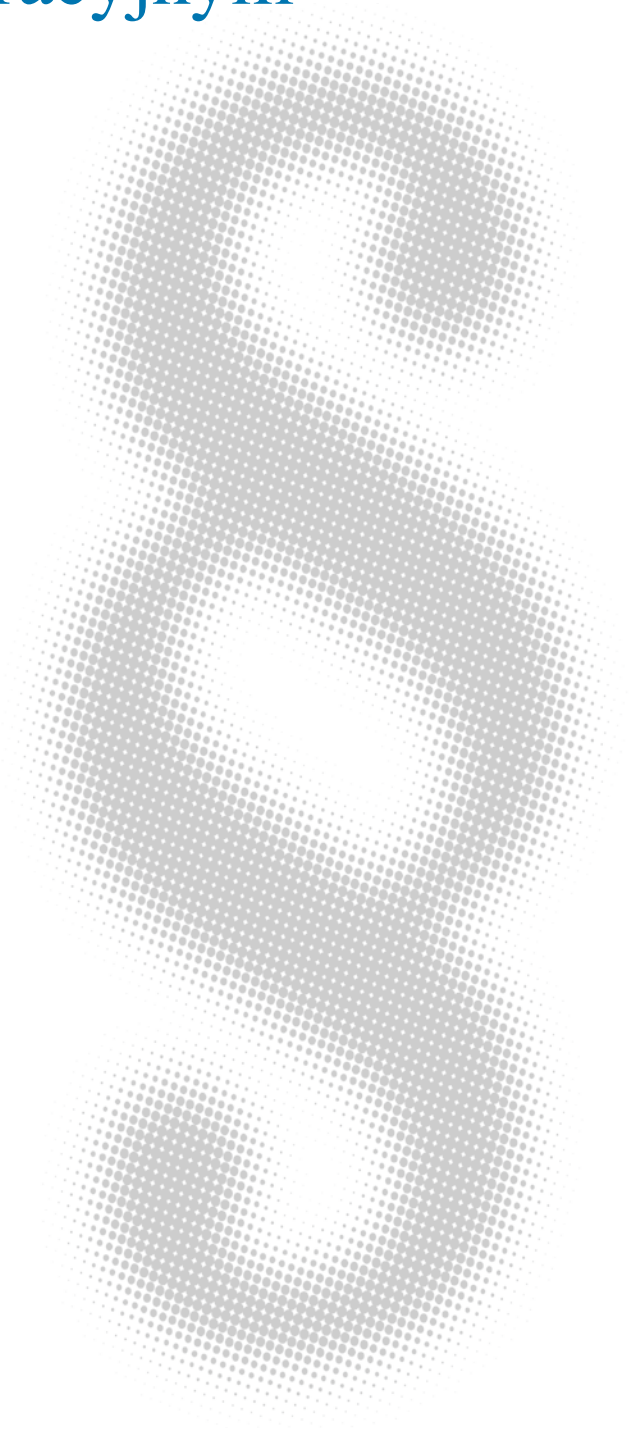
ISBN 978-83-929646-0-5 (całość serii wydawniczej)
978-83-929646-3-6 (cz. 3)

Publikacja bezpłatna

Projekt graficzny, DTP, druk i dystrybucja:
Pracownia C&C, www.pracowniacc.pl

Obywatel w postępowaniu sądowoadministracyjnym

Prawa i obowiązki

SPIS TREŚCI

I. UWAGI WSTĘPNE	5
II. STRUKTURA	9
1. SĄD	9
Co to jest sąd?	9
Co to są sądy powszechne i czym się zajmują?	9
Jakie są rodzaje sądów powszechnych?	9
Jaka jest struktura sądu?	9
Co to jest Sąd Najwyższy i czym się zajmuje?	11
Co to są sądy administracyjne i czym się zajmują?	11
Jakie są rodzaje sądów administracyjnych?	11
Co to są sądy wojskowe i czym się zajmują?	11
2. PROKURATURA	12
Co to jest prokuratura?	12
Jakie są jednostki organizacyjne prokuratury?	12
Czym zajmuje się prokuratura?	12
Kim jest Prokurator Generalny?	12
3. TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY	13
Co to jest Trybunał Konstytucyjny?	13
Co to jest skarga konstytucyjna i jakie są warunki jej wnoszenia?	13
4. EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA	13
Co to jest Europejski Trybunał Praw Człowieka?	13
Kiedy mogę zwrócić się o pomoc do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i w jaki sposób?	13
Jakie są warunki dopuszczalności wnoszenia skargi?	13
5. EUROPEJSKI TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI	14
Co to jest Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji?	14
Jakie znaczenie ma dla mnie działalność Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji?	14
Jaka jest procedura składania skargi?	15
III. CZYNNOŚCI POPRZEDZAJĄCE POSTĘPOWANIE	16
Jakimi cechami charakteryzuje się postępowanie przed sądem administracyjnym?	16
Co to jest organ administracji publicznej?	16
Jakie sprawy mogą być rozpatrywane w postępowaniu sądowoadministracyjnym?	16
Co to jest decyzja administracyjna?	16
Jakie warunki powinna spełniać decyzja administracyjna, abym mógł ją zaskarżyć do sądu administracyjnego?	16
Jakie postanowienia mogę zaskarżyć do sądu administracyjnego?	16
Co należy rozumieć pod pojęciem „inne akty i czynności z zakresu administracji publicznej”?	16
Co to są akty prawa miejscowego?	16
Jakie zachowanie organu administracji publicznej można traktować jako jego bezczynność?	16
IV. PRAWA OBYWATELA	20
1. PRAWO DO SĄDU	20
W jaki sposób mogę doprowadzić do podjęcia postępowania przez sąd administracyjny?	20

Kiedy mogę wnieść skargę, a kiedy wniosek do sądu administracyjnego?	20
Co powinna zawierać skarga do sądu administracyjnego?	20
Jakie elementy powinien zawierać wniosek do sądu administracyjnego?	21
W jakim terminie należy wnieść skargę do sądu administracyjnego?	21
Czy skargę należy wnieść bezpośrednio do sądu administracyjnego?	21
Czy mogę wnieść skargę w sprawie, która mnie bezpośrednio nie dotyczy?	22
Czy wniesienie skargi powoduje wstrzymanie wykonania zaskarżonej czynności lub aktu?	22
Czy każdy sędzia może orzekać w mojej sprawie?	23
Czy złożenie wniosku o wyłączenie sędziego może mieć dla mnie jakieś negatywne konsekwencje?	23
2. PRAWO DO ROZPOZNANIA SPRAWY BEZ NIEUZASADNIONEJ ZWŁOKI	24
Kiedy mogę uznać, że moja sprawa toczy się zbyt długo?	24
Co mogę uczynić, gdy moja sprawa toczy się zbyt długo?	24
Jak powinna wyglądać skarga o stwierdzenie przewlekłości postępowania?	24
Czy skargę o stwierdzenie przewlekłości postępowania mogę składać kilka razy?	25
Co mogę zrobić, jeśli w toku postępowania nie złożyłem skargi o stwierdzenie jego przewlekłości?	25
3. PRAWO DO DWUINSTANCYJNEGO POSTĘPOWANIA	25
Jakie orzeczenia może wydać wojewódzki sąd administracyjny?	25
Jakie rozstrzygnięcie w mojej sprawie może zawrzeć w wyroku wojewódzki sąd administracyjny?	25
Czy można się odwołać od orzeczenia wydanego przez wojewódzki sąd administracyjny?	25
W jaki sposób mogę się odwołać od wyroku lub postanowienia wojewódzkiego sądu administracyjnego? ..	26
W jakim terminie powinienem wnieść skargę kasacyjną i zażalenie?	26
4. PRAWO DO JAWNEGO ROZPATRZENIA SPRAWY	26
Czy mogę brać udział we wszystkich czynnościach podejmowanych przez sąd w mojej sprawie?	26
Czy podczas rozprawy na sali może być obecna moja rodzina lub sąsiedzi?	26
5. PRAWO DO OBRONY	27
Czy w ramach postępowania przed sądem administracyjnym mogę jakoś bronić swoich interesów?	27
Kiedy mam prawo przedstawić swoje twierdzenia dotyczące zaskarżonego postanowienia czy czynności? ..	27
6. PRAWO DO POMOCY W POSTĘPOWANIU	27
Kto może być moim pełnomocnikiem?	27
Czy udział pełnomocnika powoduje, że nie mogę już podejmować osobiście żadnych działań w prowadzonej przed sądem sprawie?	27
Co to jest „prawo pomocy”?	28
Czy sąd może cofnąć decyzję o przyznaniu mi prawa pomocy?	28
7. PRAWO DOWODZENIA	28
Czy mogę powołać w postępowaniu przed sądem administracyjnym dowody, a jeśli tak, to jakie?	28
8. PRAWO DO INFORMACJI	29
Czy mogę zapoznawać się z aktami dotyczącymi mojej sprawy?	29
Czy zostanę poinformowany o orzeczeniu sądu administracyjnego?	29
9. PRAWO DO UGODOWEGO ZAKOŃCZENIA SPRAWY	29
Czy mogę wystąpić z inicjatywą ugodowego załatwienia sprawy?	29
Jaki jest cel i przebieg postępowania mediacyjnego?	29
Co się stanie, jeśli nie dojdę do porozumienia z organem w postępowaniu mediacyjnym?	30
10. PRAWO DO WYNAGRODZENIA NIEZGODNYCH Z PRAWEM DECYZJI SĄDU	30
Kiedy i od kogo mogę domagać się odszkodowania?	30
W jaki sposób mogę uzyskać odszkodowanie od organu administracji publicznej?	30
Czy mogę uzyskać odszkodowanie, gdy organ administracji publicznej nie wykonał orzeczenia sądu? ...	30
Jakie warunki muszę spełnić, aby uzyskać odszkodowanie od organu za niewykonanie orzeczenia sądu? ..	31

V. OBOWIĄZKI OBYWATELA	32
1. OBOWIĄZEK ODPOWIEDNIEGO ZACHOWANIA	32
Jakie są konsekwencje nieodpowiedniego zachowania się w sądzie?	32
2. OBOWIĄZEK MÓWIENIA PRAWDY	32
Czy składając wyjaśnienia przed sądem administracyjnym muszę mówić prawdę?	32
3. OBOWIĄZEK TERMINOWEGO DOKONYWANIA CZYNNOŚCI	32
Jakie są najważniejsze terminy, o których powinienem pamiętać?	32
Jakie są skutki dokonania czynności po terminie?	32
Czy istnieje możliwość przywrócenia terminu?	33
4. OBOWIĄZEK STAWIENICTWA	33
Kiedy i czy mam obowiązek stawienia się w sądzie administracyjnym?	33
Jakie będą konsekwencje mojej nieobecności na rozprawie?	33
Czy muszę przychodzić na rozprawę nawet wtedy, gdy reprezentuje mnie pełnomocnik?	34
5. OBOWIĄZEK DOSTARCZANIA DOWODÓW	34
Czy jestem zobligowany do przedstawienia w sądzie jakichś dowodów?	34
6. OBOWIĄZEK PONOSZENIA KOSZTÓW POSTĘPOWANIA	34
Co to są koszty sądowe?	34
Czy mogę uniknąć poniesienia kosztów sądowych?	35
Kiedy i w jaki sposób należy dokonać opłat sądowych?	35
Jakie są konsekwencje braku wniesienia opłaty sądowej?	35
7. OBOWIĄZEK WYKONANIA ORZECZENIA	35
Co się stanie, jeśli sąd nie uwzględni mojej skargi lub wniosku?	35
VI. WZORY PISM PROCESOWYCH	37
VII. OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW	41

UWAGI WSTĘPNE

Każdy obywatel, występując przed sądem, prokuratorem lub innym organem związanym z wymiarem sprawiedliwości, ma określone prawa i obowiązki, które można pogrupować w następujący sposób:

PRAWA OBYWATELA:

1. Prawo do sądu

Prawo do sądu, wynikające zarówno z Konstytucji RP (por. art. 45), jak i Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (por. art. 6), ma swoje dwa aspekty:

a) Prawo do drogi sądowej

Prawo do drogi sądowej oznacza, że każdemu obywatelowi zapewnia się dostęp do sądu. Dostęp do sądu oznacza, że masz prawo, aby każda sprawa o charakterze cywilnym mogła być rozstrzygnięta przez sąd, podobnie jak każde oskarżenie o popełnienie czynu zabronionego. Prawo do sądu oznacza również, że decyzje władz administracyjnych także mogą być poddawane kontroli sądowej. W związku z tym z jednej strony masz prawo, aby ostateczne orzeczenie w Twojej sprawie zostało wydane przez sąd, z drugiej uprawnienie do inicjowania w tym celu postępowania przed sądem.

b) Prawo do rozpatrzenia sprawy przez niezależny, niezawisły i właściwy sąd

Masz prawo, aby Twoja sprawa została rozpatrzona przez sąd, a zatem niezależny i niezawisły organ. Sąd zatem musi być odseparowany od innych organów państwowych, zaś sędziowie bezstronni i niezależni od innych instytucji. Prawo daje Ci gwarancję tego, aby Twoją sprawę rozpoznawał niezawisły i niezależny sąd – w razie uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności sędziego powinien on zostać wyłączonej od prowadzenia sprawy, również na Twój wniosek.

2. Prawo do rozpatrzenia sprawy bez zbędnej zwłoki

W Konstytucji RP zostało zapisane Twoje prawo do rozpatrzenia sprawy „bez nieuzasadnionej zwłoki” (por. art. 45 Konstytucji), zaś w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności prawo do rozpatrzenia sprawy „w rozsądnym terminie” (por. art. 6 EKPCz). Możesz i powinieneś bronić się przed zbytnią przewlekłością każdego postępowania.

3. Prawo do dwuinstancyjnego postępowania

Z Konstytucji RP jednoznacznie wynika, że „postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne” (art. 176 Konstytucji), zaś „każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji” (art. 78 Konstytucji). W związku z tym w każdym postępowaniu masz możliwość odwołania się od niekorzystnego z Twojego punktu widzenia orzeczenia i przeanalizowania Twojej sprawy jeszcze raz przez sąd odwoławczy.

Niemniej jednak, nie od każdego orzeczenia możesz się odwołać. Sama Konstytucja RP przewiduje, że prawo do zaskarzania orzeczeń i decyzji może być ograniczone wyjątkami przewidzianymi w ustawach (por. art. 78 Konstytucji). Generalnie od orzeczeń i decyzji merytorycznych rozstrzygających Twoją sprawę albo kończących postępowanie w sprawie zawsze będziesz mógł wnieść odwołanie. W toku postępowania wydawanych jest jednak szereg innych orzeczeń i decyzji, z których zaskarżyć będziesz mógł jedynie te, w stosunku do których ustawa przyznaje Ci taką możliwość.

4. Prawo do jawnego rozpatrzenia sprawy

Jawne rozpatrzenie sprawy zostało zagwarantowane Ci zarówno w Konstytucji RP (por. art. 45 ust. 1), jak i w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (por. art. 6). Jawność postępowania oznacza, że rozprawa sądowa jest ogólnie dostępna dla publiczności i co do zasady każdy ma prawo wstępu na salę sądową. Obecność publiczności podczas postępowania ma zapewnić społeczną kontrolę sposobu procedowania i prawidłowości orzeczeń wydawanych przez sąd.

Niemniej jednak, sama Konstytucja RP przewiduje, że jawność postępowania może być wyłączona ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Powinieneś wiedzieć, że pomimo wyłączenia jawności wyrok zawsze musi być ogłoszony publicznie (por. art. 45 ust. 2 Konstytucji).

5. Prawo do poszanowania wolności i godnego traktowania

Źródłem wszystkich Twoich praw i obowiązków jest godność człowieka. Jest ona przyrodzona, niezbywalna i nienaruszalna, a na państwie ciąży wręcz obowiązek ochrony godności ludzkiej (por. art. 30 Konstytucji). W związku z tym wszelkie działania podejmowane w toku postępowania względem Ciebie muszą uwzględniać i respektować Twoją godność.

Konstytucja RP jednoznacznie stanowi, że „nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych” (art. 40). Niemal identyczną regulację zawiera Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zgodnie z którą „nikt nie może być poddany torturom ani niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu” (art. 2). Zakaz ten ma charakter absolutny i nie mogą być stosowane żadne wyjątki w tym zakresie.

6. Prawo do obrony

Prawo do obrony to jedno z najważniejszych praw w toku postępowania. Jest ono gwarantowane zarówno przez Konstytucję RP (por. art. 42 ust. 2), jak i Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (por. art. 6). Prawo zapewnia Ci obronę zarówno w znaczeniu materialnym, jak i formalnym.

Prawo do obrony w znaczeniu materialnym oznacza, że masz prawo podejmowania w toku postępowania wszelkich czynności, których celem jest ochrona Twoich interesów (np. poprzez składanie stosownych wniosków dowodowych).

Prawo do obrony w znaczeniu formalnym oznacza natomiast, że masz uprawnienie do korzystania z obrońcy, zarówno z wyboru, jak i z urzędu.

7. Prawo do pomocy w postępowaniu

Prawo do pomocy w postępowaniu jest jednym z aspektów gwarantowanego Ci w Konstytucji RP prawa do obrony (por. art. 42 ust. 2). W toku postępowania masz bowiem możliwość korzystania z pomocy profesjonalnego prawnika, i to nie tylko z wyboru, ale także z urzędu. W Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności wprost bowiem zostało zapisane, że oskarżony ma prawo, „jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony – do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości” (art. 6 ust. 3 EKPCz).

8. Prawo dowodzenia

Prawo dowodzenia to kolejny ważny aspekt prawa do obrony. Wynika z niego, że masz uprawnienie do zgłaszania wniosków dowodowych oraz podejmowania wszelkich innych czynności, które mają na celu wykazanie okoliczności uzasadniających ochronę Twoich interesów (por. art. 42 ust. 2 Konstytucji).

9. Prawo do informacji

Prawo do informacji jest ważnym aspektem prawa do jawnego rozpatrzenia sprawy, z którego wynika m.in., że postępowanie ma być jawne dla Ciebie jako strony. W związku

z tym przysługuje Ci uprawnienie do przeglądania akt sprawy oraz bycia informowanym o decyzjach zapadających w Twojej sprawie na niejawnych posiedzeniach. Jawność dla stron oznacza także, że masz prawo brać udział we wszystkich czynnościach podejmowanych przez organy prowadzące postępowanie, w związku z tym masz prawo otrzymywać informacje o terminie i miejscu przeprowadzanych czynności.

10. Prawo do ugodowego zakończenia sporu

Prawo daje w pewnych sytuacjach możliwość zawarcia kompromisu, ugody pomiędzy stronami postępowania, skutkiem której jest możliwość wcześniejszego zakończenia sprawy lub uzyskania przez osobę zawierającą ugodę określonych korzyści.

11. Prawo wynagrodzenia niewłaściwych decyzji

Z Konstytucji RP jednoznacznie wynika, że „każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej” (art. 77 Konstytucji). Działaniem organu władzy publicznej może być również wydanie określonego orzeczenia przez sąd. Jeżeli zostanie ustalone, że orzeczenie zostało wydane niezgodnie z prawem, a Tobie z tego tytułu została wyrządzona szkoda, masz prawo do żądania od państwa stosownego odszkodowania.

O BOWIĄZKI OBYWATELA:

1. Obowiązek odpowiedniego zachowania

W sądzie musi zostać zachowana powaga oraz odpowiedni szacunek dla sędziego z racji wykonywanego przez niego urzędu, co stanowi warunek skutecznego i właściwego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. W związku z tym od uczestników i stron postępowania wymagane jest odpowiednie zachowanie. Każdy, kto zwraca się do sądu, powinien wstać; podobnie należy postąpić, gdy sąd zwraca się do danej osoby. Zakazane są zachowania nie tylko naruszające powagę sądu, ale także spokój i porządek czynności procesowych. Za naruszenie powagi sądu są przewidziane określone sankcje.

2. Obowiązek mówienia prawdy

Dla wydania sprawiedliwego orzeczenia konieczne jest, aby osoby dostarczające sądowi lub innym organom informacje potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy przedstawiały okoliczności zgodnie z prawdą i rzeczywistym przebiegiem wydarzeń. W tym celu na uczestników postępowania nałożony jest obowiązek mówienia prawdy, zaś składanie fałszywych zeznań jest przestępstwem zagrożonym karą pozbawienia wolności do lat 3 (por. art. 233 k.k.).

3. Obowiązek terminowego dokonywania czynności

Dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania i rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie konieczne jest ustalenie ram czasowych, w których strony postępowania mogą dokonywać określonych czynności. W związku z tym dopuszczalność szeregu czynności dokonywanych przez strony postępowania jest ograniczona określonym terminem. Szczególne znaczenie w tym zakresie mają terminy do wniesienia środków zaskarżenia. Dokonanie określonej czynności po upływie przewidzianego prawem terminu powoduje, że czynność ta będzie nieskuteczna.

4. Obowiązek stawienia

Podjęcie przez organ prowadzący postępowanie właściwej decyzji niejednokrotnie wymaga osobistej styczności ze stronami postępowania lub innymi osobami. W związku z tym organ też może wezwać każdego do osobistego stawienia, zaś niezastosowanie się do wezwania jest obwarowane określonymi sankcjami.

5. Obowiązek dostarczania dowodów

Dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy konieczne jest niekiedy nałożenie na strony obowiązku dostarczenia określonych dowodów.

6. Obowiązek ponoszenia kosztów

Postępowanie przed sądem generuje określone koszty, które muszą zostać poniesione albo przez państwo, albo przez strony postępowania. Panuje generalna zasada, że koszty obciążają tę stronę postępowania, która przegrywa postępowanie albo której odwołanie do sądu okazało się niezasadne.

7. Obowiązek wykonania orzeczenia

Prawo do drogi sądowej oznacza, że Twoja sprawa powinna być ostatecznie rozstrzygnięta przez sąd. Wiąże się z tym automatycznie obowiązek wykonania prawomocnego orzeczenia sądu i zastosowania się do zawartych w nim poleceń. Ustawy przewidują określone środki prawne, które mają zagwarantować, że orzeczenia sądu będą respektowane i wykonane przez osoby, do których się odnoszą.

W opracowaniu przedstawimy szczegółowo, w jaki sposób wskazane powyżej prawa i obowiązki są realizowane w toku niniejszego postępowania. Przedstawione zostaną również podstawowe informacje na temat organów wymiaru sprawiedliwości, z którymi możesz się zetknąć. Na końcu broszury znajdziesz najważniejsze wzory pism procesowych.

STRUKTURA

1. SĄD

Co to jest sąd?

Pojęcie to ma wiele znaczeń. W niniejszym opracowaniu pod pojęciem sądu powinieneś rozumieć niezawisły organ państwowy, którego celem i zadaniem jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości (czyli rozstrzyganie sporów i konfliktów prawnych).

Wymiar sprawiedliwości w Polsce sprawują następujące sądy:

- sądy powszechne;
- sądy administracyjne;
- Sąd Najwyższy;
- sądy wojskowe (por. art. 175 Konstytucji).

Co to są sądy powszechne i czym się zajmują?

Sądami powszechnymi są sądy, które sprawują wymiar sprawiedliwości w sprawach nienależących do właściwości sądów administracyjnych, wojskowych oraz Sądu Najwyższego (por. art. 177 Konstytucji). W większości przypadków zatem realizacja zagwarantowanych Ci przez prawo uprawnień i obowiązków będzie miała miejsce właśnie przed sądami powszechnymi.

Jakie są rodzaje sądów powszechnych?

Wśród sądów powszechnych wyróżniamy: sądy rejonowe, sądy okręgowe i sądy apelacyjne.

Sąd rejonowy jest powołany do rozpoznawania większości spraw, z wyjątkiem zastrzeżonych dla pozostałych sądów. Tego rodzaju sąd prowadzi największą liczbę postępowań. Co do zasady właściwość sądu rejonowego – a więc jego kompetencja do orzekania w sprawie, z którą Ty w jakiś sposób możesz być związany – rozciąga się na obszar jednej lub kilku gmin. Sąd rejonowy jest co do zasady sądem pierwszej instancji.

Sąd okręgowy to sąd, dla którego zastrzeżone zostało orzekanie w sprawach poważniejszych, wymagających dla prawidłowego ich rozpatrzenia większego doświadczenia sędziów. Jego właściwość obejmuje obszar działania kilku sądów rejonowych. To, jakie sprawy będą podlegać rozstrzygnięciu tego sądu, określają poszczególne przepisy ustaw. Sąd okręgowy może być sądem zarówno pierwszej, jak i drugiej instancji.

Sąd apelacyjny to co do zasady sąd drugiej instancji. Jego właściwość obejmuje obszar działania minimum dwóch sądów okręgowych, a zasiadanie w nim zastrzeżone jest dla sędziów o szczególnie wysokim stopniu wiedzy i dużym doświadczeniu w zakresie orzekania.

Jaka jest struktura sądu?

Każdy sąd powszechny dzieli się na wydziały, które zajmują się rozpoznawaniem spraw z zakresu danej dziedziny prawa.

1) Wydziały sądu rejonowego:

- cywilny (sprawy z zakresu prawa cywilnego);
- karny (sprawy z zakresu prawa karnego, prawa);
- rodzinny i nieletnich (sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, dotyczące demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, dotyczące leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych, należące do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw);
- pracy (sprawy z zakresu prawa pracy, w szczególności: o ustalenie istnienia stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, a także sprawy dotyczące kar porządkowych i świadectwa pracy oraz roszczenia z tym związane);
- ubezpieczeń społecznych (sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, w szczególności: o zasiłek chorobowy, wyrównawczy, opiekuńczy, macierzyński, porodowy, pogrzebowy, rodzinny oraz o dodatki

do zasiłku rodzinnego, o świadczenia rehabilitacyjne, o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, o świadczenia z tytułu funduszu alimentacyjnego).

Wydziały pracy i ubezpieczeń społecznych mogą być połączone w jeden wydział.

- ksiąg wieczystych (sprawy z zakresu postępowania wieczystoksięgowego);
- gospodarczy (por. art. 12 § 1 u.s.p.).

Szczególnego rodzaju wydziałem sądu rejonowego jest wydział grodzki (sąd grodzki). Sąd grodzki rozpoznaje sprawy o wykroczenia w pierwszej instancji, o wykroczenia skarbowe oraz o przestępstwa skarbowe, z wyjątkiem spraw podlegających rozpoznaniu w postępowaniu zwyczajnym, o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, o przestępstwa podlegające rozpoznawaniu w postępowaniu przyspieszonym, o pozostałe przestępstwa podlegające rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, sprawy cywilne podlegające rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym oraz dotyczące depozytów sądowych i przepadku rzeczy. Wydziały grodzkie nie zostały utworzone we wszystkich sądach rejonowych – w razie ich braku sprawy należące do ich właściwości rozpoznają wydziały karny lub cywilny, w zależności od rodzaju sprawy (por. art. 13 § 1 i § 2 u.s.p.).

2) Wydziały sądu okręgowego:

- cywilny (rozpoznawane w pierwszej instancji sprawy cywilne i rodzinne oraz rozpoznawane w drugiej instancji sprawy cywilne i sprawy należące do właściwości sądów rodzinnych, z wyjątkiem spraw przeciwko nieletnim o popełnienie czynu karalnego, jeżeli wobec nieletniego zastosowano środek poprawczy lub gdy środek odwoławczy zawiera wniosek o orzeczenie środka poprawczego);
- karny (sprawy z zakresu prawa karnego w pierwszej i drugiej instancji, sprawy dotyczące zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych w pierwszej instancji oraz sprawy rozpoznawane w drugiej instancji przeciwko nieletnim o popełnienie czynu karalnego, jeżeli wobec nieletniego zastosowano środek poprawczy lub gdy środek odwoławczy zawiera wniosek o orzeczenie środka poprawczego);
- penitencjarny i nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń karnych (sprawy penitencjarne i nadzoru nad sądowym postępowaniem wykonawczym w sprawach z zakresu prawa karnego);
- pracy (sprawy z zakresu prawa pracy niezastrzeżone do wyłącznej właściwości sądu rejonowego);
- ubezpieczeń społecznych (sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych niezastrzeżone do wyłącznej właściwości sądu rejonowego);

Wydziały pracy i ubezpieczeń społecznych mogą być połączone w jeden wydział.

- gospodarczy, inaczej sąd gospodarczy (sprawy gospodarcze) (por. art. 16 § 1 u.s.p.).

Szczególnego rodzaju wydziały posiada Sąd Okręgowy w Warszawie. Są to odrębne jednostki do spraw:

- z zakresu ochrony konkurencji, regulacji energetyki, telekomunikacji i transportu kolejowego – sąd ochrony konkurencji i konsumentów;
- rejestrowych powierzonych temu sądowi na podstawie odrębnych przepisów;
- z zakresu ochrony wspólnotowych znaków towarowych i wspólnotowych wzorów przemysłowych – sąd wspólnotowych znaków towarowych i wzorów przemysłowych (por. art. 16 § 5 u.s.p.).

3) Wydziały sądu apelacyjnego:

- cywilny (rozpoznawane w drugiej instancji, o ile w pierwszej orzekł sąd okręgowy, sprawy z zakresu prawa cywilnego, gospodarczego oraz rodzinnego i opiekuńczego);
- karny (rozpoznawane w drugiej instancji, o ile w pierwszej orzekł sąd okręgowy, sprawy z zakresu prawa karnego oraz sprawy zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych);
- pracy i ubezpieczeń społecznych (rozpoznawane w drugiej instancji, o ile w pierwszej orzekł sąd okręgowy, sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych) (art. 18 § 1 u.s.p.).

Co to jest Sąd Najwyższy i czym się zajmuje?

Sąd Najwyższy zajmuje szczytowe miejsce w strukturze polskiego sądownictwa. Zasiadać w nim mogą jedynie sędziowie o największym stopniu doświadczenia oraz najwyższym poziomie wiedzy prawnej. Jest to niezbędne w celu prawidłowego realizowania poszczególnych kompetencji, które zostały mu przyznane. Spośród nich dla Ciebie, jako obywatela, posiadającego szereg praw i obowiązków w postępowaniu sądowym, najważniejsze znaczenie mają:

- rozpoznawanie kasacji i środków odwoławczych – przykładowo: w postępowaniu karnym – kasacji od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji, która kończy dane postępowanie (por. art. 519 k.p.k.) oraz w postępowaniu cywilnym – skargi kasacyjnej od prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania kończących dane postępowanie (por. art. 398¹ § 1 k.p.c.); ze względu na powagę rozpatrywanych spraw, co do zasady nie możesz samodzielnie realizować przed Sądem Najwyższym swoich uprawnień – w tym zakresie musisz skorzystać z profesjonalnej pomocy prawnej, np. radcy prawnego lub adwokata (por. art. 526 § 2 k.p.k., art. 87¹ § 1 k.p.c.);
- rozpoznawanie protestów wyborczych – każdy wyborca ma prawo wnieść taki protest do Sądu Najwyższego, jeżeli doszło do naruszenia przepisów ustaw regulujących przebieg wyborów do Sejmu, Senatu lub Parlamentu Europejskiego albo na urząd Prezydenta RP, bądź referendum ogólnokrajowych lub konstytucyjnego, w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą (w przypadku wyborów na urząd Prezydenta RP w terminie 3 dni) (por. art. 79 ust. 1 Ordynacji do Sejmu RP i Senatu RP, art. 73 ustawy o wyborze Prezydenta RP, art. 136 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego, art. 34 ustawy o referendum ogólnokrajowym, art. 1 ust. 1 pkt 1a, 2, 2a u.S.N.).

Sąd Najwyższy
Pl. Krasińskich 2/4/6
00-951 Warszawa 41

Co to są sądy administracyjne i czym się zajmują?

Sądami administracyjnymi są sądy, których zadaniem jest sprawowanie kontroli nad działalnością administracji publicznej (por. art. 3 § 1 p.s.a.). Z Twojego punktu widzenia najważniejsze znaczenie ma orzekanie przez te sądy w wyniku wniesienia skargi na:

- a) decyzje administracyjne;
- b) niektóre postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, egzekucyjnym i zabezpieczającym w administracji;
- c) inne akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków, wynikających z przepisów prawa;
- d) pisemne interpretacje przepisów prawa podatkowego wydawane w indywidualnych sprawach;
- e) akty prawa miejscowego;
- f) inne niż prawo miejscowe akty organów jednostek samorządu terytorialnego i ich związków;
- g) akty nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego;
- h) bezczynność organów administracji publicznej (por. art. 3 § 2 p.s.a.).

Jakie są rodzaje sądów administracyjnych?

Wśród sądów administracyjnych wyróżniamy wojewódzkie sądy administracyjne i Naczelny Sąd Administracyjny.

Wojewódzkie sądy administracyjne rozpoznają w pierwszej instancji wszystkie sprawy sądowoadministracyjne, z wyjątkiem pewnej kategorii spraw zastrzeżonych dla Naczelnego Sądu Administracyjnego; tworzone są dla jednego lub dla kilku województw.

Naczelny Sąd Administracyjny m.in. rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń wojewódzkich sądów administracyjnych.

Co to są sądy wojskowe i czym się zajmują?

Sądy wojskowe to sądy szczególne, które sprawują wymiar sprawiedliwości w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach karnych w zakresie przewidzianym w ustawach oraz orzekają w innych sprawach, jeżeli zostały one przekazane do ich właściwości odrębnymi ustawami. W niektórych wypadkach sądy wojskowe sprawują wymiar sprawiedliwości w stosunku do osób nienależących do Sił Zbrojnych (por. art. 1 p.s.w.). Wśród sądów wojskowych wyróżniamy: wojskowe sądy garnizonowe i wojskowe sądy okręgowe. Pewne kompetencje w zakresie spraw należących do właściwości sądów wojskowych ma Sąd Najwyższy.

2. PROKURATURA

Co to jest prokuratura?

Prokuraturę tworzą: Prokurator Generalny oraz podlegli mu prokuratorzy, w tym prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (por. art. 1 § 1 u.p.). Zadaniem prokuratury jest strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw (por. art. 2 u.p.).

Jakie są jednostki organizacyjne prokuratury?

Powszechnymi jednostkami organizacyjnymi prokuratury są prokuratury: rejonowe, okręgowe i apelacyjne oraz Prokuratura Generalna (por. art. 17 ust. 1 u.p.).

Prokuratura rejonowa to jednostka tworzona co do zasady dla obszaru właściwości przynajmniej jednej gminy (por. art. 17 ust. 3, ust. 4 u.p.).

Prokuratura okręgowa to jednostka tworzona dla obszaru właściwości co najmniej dwóch prokuratur rejonowych (por. art. 17 ust. 2c, ust. 4 u.p.).

Prokuratura apelacyjna to jednostka tworzona dla obszaru właściwości co najmniej dwóch prokuratur okręgowych (por. art. 17 ust. 2b, ust. 4 u.p.).

Prokuratura Generalna zapewnia obsługę Prokuratora Generalnego. Do podstawowych zadań Prokuratury Generalnej należy również zapewnienie udziału prokuratora w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, Sądem Najwyższym i Naczelnym Sądem Administracyjnym, sprawowanie nadzoru instancyjnego i służbowego nad postępowaniami prowadzonymi w prokuraturach apelacyjnych i koordynacja nadzoru służbowego nad postępowaniem przygotowawczym prowadzonym przez pozostałe jednostki organizacyjne prokuratury, prowadzenie wizytacji prokuratur apelacyjnych oraz wykonywanie czynności w zakresie obrotu prawnego z zagranicą (por. art. 17 ust. 1, ust. 2 u.p.).

Czym zajmuje się prokuratura?

Poszczególne zadania prokuratury realizowane są przez prokuratorów w postępowaniu: karnym, cywilnym, administracyjnym oraz sądoadministracyjnym.

W postępowaniu karnym działania prokuratora mają na celu wykrycie przestępstw oraz doprowadzenie do tego, aby osoba, która je popełniła, poniosła za nie stosowną karę. Cel ten osiągany jest przez:

- prowadzenie i nadzorowanie postępowania przygotowawczego;
- udział w postępowaniu sądowym, w szczególności w roli oskarżyciela publicznego;
- koordynowanie działalności w zakresie ścigania przestępstw, prowadzonej przez inne organy państwowe (np. policja);
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością wykonania postanowień, np. o tymczasowym aresztowaniu (por. art. 3 ust. 1 pkt 1, 4, 7 u.p.).

W postępowaniu cywilnym prokurator może wytaczać powództwo w każdej sprawie cywilnej, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu sądowym, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, interesu społecznego lub praw obywateli. W sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w ściśle określonych przez prawo wypadkach (por. art. 7 k.p.c.).

W postępowaniu przed sądami administracyjnymi prokurator może zaskarżyć do sądu niezgodne z prawem decyzje administracyjne, a także wziąć udział w postępowaniu sądowym w sprawach zgodności z prawem takich decyzji (por. art. 3 ust. 1 pkt 6 p.s.a.).

Kim jest Prokurator Generalny?

Prokuraturą Generalną kieruje Prokurator Generalny, który jest prokuratorem przełożonym prokuratorów powszechnych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (por. art. 17 ust. 3 u.p.).

Szczególnym uprawnieniem Prokuratora Generalnego jest prawo do:

- wszczęcia postępowania kasacyjnego w drodze kasacji nadzwyczajnej – w przypadku postępowania karnego (por. art. 521 k.p.k.);
- wszczęcia postępowania kasacyjnego w drodze skargi kasacyjnej – w przypadku postępowania cywilnego (por. art. 398¹ § 1 k.p.c.).

3. TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

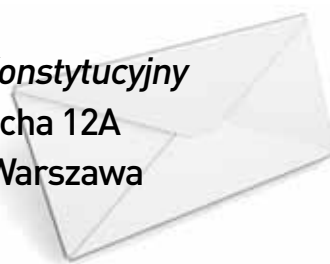
Co to jest Trybunał Konstytucyjny?

Trybunał Konstytucyjny to organ państwowy, który m.in. kontroluje zgodność ustaw i innych aktów, funkcjonujących w naszym systemie prawnym z Konstytucją RP, ustawami oraz umowami międzynarodowymi wiążącymi Polskę. Z Twojego punktu widzenia przejawem tej kontroli jest orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych (por. art. 188 pkt 5 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny

Al. Szucha 12A

00-918 Warszawa

Co to jest skarga konstytucyjna i jakie są warunki jej wnoszenia?

Skarga konstytucyjna to podstawowy środek ochrony praw i wolności. Skargę tę może wnieść każdy (a więc nie tylko obywatel naszego państwa), czyje konstytucyjne prawa i wolności zostały naruszone w wyniku wydania ostatecznego rozstrzygnięcia przez sąd lub organ administracyjny. Skargę należy wnieść w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym doręczono osobie skarżącej ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie. Co do zasady skarga konstytucyjna musi być sporządzona przez adwokata lub radcę prawnego. Jeżeli zatem Twoim zdaniem sprawa wymaga złożenia skargi konstytucyjnej, musisz skontaktować się z profesjonalnym prawnikiem (por. art. 46 ust. 1, art. 48 ust. 1 TKU, art. 79 Konstytucji). Zadaniem Trybunału Konstytucyjnego podczas rozpoznawania skargi konstytucyjnej jest stwierdzenie, czy akt prawny, na podstawie którego wydano rozstrzygnięcie naruszające prawa i wolności konstytucyjne, jest zgodny z przepisami Konstytucji RP, ustawami oraz umowami międzynarodowymi. Orzeczenie braku takiej zgodności skutkuje możliwością wznowienia postępowania lub uchylenia ostatecznych rozstrzygnięć.

4. EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Co to jest Europejski Trybunał Praw Człowieka?

Europejski Trybunał Praw Człowieka to przykład europejskiego sądu międzynarodowego. Został on utworzony na mocy Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, w celu zapewnienia przestrzegania zobowiązań dotyczących ochrony praw człowieka i obywatela wynikających z tejże Konwencji.

(Europejski Trybunał Praw Człowieka)

The Registrar

European Court of Human Rights

Council of Europe

F-67075 Strasbourg-Cedex

France

Kiedy mogę zwrócić się o pomoc do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i w jaki sposób?

Na podstawie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności każde państwo, które ją podpisało, w tym Polska, zobowiązało się do zapewnienia każdemu człowiekowi określonych w Konwencji praw i wolności, wśród których wymienić trzeba: prawo do życia, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawo do rzetelnego procesu sądowego, prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawo do zawarcia małżeństwa, prawo do skutecznego środka odwoławczego, wolność myśli, sumienia i wyznania, wolność wyrażania opinii, wolność zgromadzania się i stowarzyszania się, zakaz tortur, zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej, zakaz karania bez podstawy prawnej i zakaz dyskryminacji. Jeżeli uważasz, że choć jedno z powyższych praw zostało naruszone przez państwo, możesz wnieść do Trybunału skargę w tej sprawie (por. art. 2–14, 34 EKPCz).

Jakie są warunki dopuszczalności wnoszenia skargi?

Twoje prawo do wniesienia skargi do Trybunału zostało obwarowane koniecznością spełnienia następujących warunków:

- musisz uważać, że stałeś się ofiarą naruszenia przez państwo praw zawartych w Konwencji;
- wyczerpałeś wszystkie możliwe środki odwoławcze przewidziane przez prawo polskie, czyli przykładowo wniosłeś:
  - I. w postępowaniu karnym – apelację od orzeczenia sądu I instancji i, jeżeli w danej sprawie przysługiwała, kasację do Sądu Najwyższego;
  - II. w postępowaniu cywilnym – apelację od orzeczenia sądu I instancji, i, jeżeli w danej sprawie przysługiwała, także skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego;
  - III. w postępowaniu sądowoadministracyjnym – skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego;
  - IV. w przypadku skargi na przewlekłość postępowania sądowego – skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki;
  - V. w niektórych wypadkach skargę konstytucyjną – gdy decyzja w Twojej sprawie była wydana w drodze bezpośredniego zastosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją RP, a regulacje dotyczące tejże decyzji pozwalają na wznowienie postępowania lub uchylenie decyzji w rezultacie wyroku Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego taką niezgodność;
- musisz wnieść skargę w terminie 6 miesięcy od daty podjęcia przez właściwy sąd decyzji kończącej ostatecznie postępowanie w Twojej sprawie.

Dodatkowo, warto wiedzieć, że skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka może być sporządzona w języku polskim. Elementem koniecznym jest Twój podpis oraz uzasadnienie skargi. Postaraj się także dołączyć możliwie wyczerpujący materiał dowodowy, który stanowiłby jej poparcie. Musisz także wiedzieć, że Trybunał nie rozpatruje skargi, która jest co do istoty identyczna ze skargą już przez niego rozpatrzoną (por. art. 34, 35 EKPCz, Decyzja Jabłoński v. Polska z 16 kwietnia 1998 r., skarga nr 33492/96, Decyzja Charzyński v. Polska z 1 marca 2005 r., skarga nr 15212/03).

5. EUROPEJSKI TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI

Co to jest Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji?

Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji to sądy międzynarodowe, działające w ramach Unii Europejskiej, których zadaniem jest czuwanie nad poszanowaniem i odpowiednim stosowaniem prawa unijnego.

Jakie znaczenie ma dla mnie działalność Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji?

Jako osoba mieszkająca w Polsce, czyli kraju będącym członkiem Unii Europejskiej, masz prawo wnieść skargę:

- o stwierdzenie nieważności aktu prawnego, uchwalonego przez Parlament Europejski, Radę Unii Europejskiej, Komisję Europejską lub Europejski Bank Centralny, jeżeli jesteś bezpośrednio adresatem takiego aktu, oraz aktu prawnego, który mimo, że nie jest do Ciebie zaadresowany dotyczy Cię bezpośrednio i indywidualnie. Pamiętaj, że musisz mieć interes prawny, żeby wnieść skargę, czyli w wyniku jej złożenia i stwierdzenia nieważności aktu prawnego możesz uzyskać jakąś korzyść. Skargę musisz wnieść w terminie 2 miesiące od daty opublikowania aktu lub dowiedzenia się o nim przez Ciebie (por. art. 230 TWE);

Europejski Trybunał Sprawiedliwości (Sąd Pierwszej Instancji)

Court of Justice
of the European Communities
Palais de la Cour de Justice
blvd Konrad Adenauer
2925 Luxembourg
LUXEMBOURG

- na bezczynność instytucji unijnej (Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Unii Europejskiej, Europejski Bank Centralny) w sytuacji, gdy nie wydała aktu prawnego skierowanego do Ciebie, do wydania którego była zobowiązana; obowiązek wydania aktu prawnego musi być wystarczająco konkretny (musi być dokładnie wiadomo o wydanie jakiego aktu chodzi) oraz należy wskazać jego treść (co konkretnie w danym akcie miało być zawarte) (por. art. 232 TWE).

Jaka jest procedura składania skargi?

Skargę na dany akt instytucji unijnej lub jego brak powinieneś skierować do Sądu Pierwszej Instancji. W skardze musisz zawrzeć następujące informacje:

- Twoje imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania,
- wskazanie instytucji, która według Ciebie dopuściła się naruszenia prawa wspólnotowego,
- przedmiot sporu oraz zwięzłe przedstawienie powołanych zarzutów,
- Twoje żądanie,
- wnioski dowodowe (por. art. 38 § 1 regulaminu ETS).

Jeżeli Trybunał Sprawiedliwości przyzna Ci rację w kwestii, której dotyczy złożona przez Ciebie skarga, orzeknie on o nieważności aktu, którego skarga dotyczy. Może także nałożyć na stronę oskarżoną obowiązek określonego działania, w tym także w uzasadnionych wypadkach – przyznania Ci odszkodowania (por. art. 230, 232, 288 TWE).

CZYNNOŚCI POPRZEDZAJĄCE POSTĘPOWANIE

Jakimi cechami charakteryzuje się postępowanie przed sądem administracyjnym?

Postępowanie przed sądem administracyjnym ma charakter następczy, co oznacza, że jest ono konsekwencją czynności, które zostały już podjęte w danej sprawie. Co do zasady postępowanie sądowoadministracyjne nie odbędzie się, jeśli dana sprawa nie była jeszcze rozpoznawana przez organ administracji publicznej.

Postępowanie przed sądem administracyjnym nie może być wszczęte z urzędu, czyli z inicjatywy samego sądu. Początkiem tego postępowania może być tylko Twoja skarga lub wniosek. Będziesz występował tu w roli **skarżącego**, zaś po drugiej stronie stanie zawsze organ, którego działanie lub bezczynność zaskarżyłeś.

Co to jest organ administracji publicznej?

Organ administracji publicznej to podmiot, który reprezentuje państwo, czyli pośredniczy w kontaktach między państwem a obywatelami. Organ administracji publicznej w granicach obowiązującego prawa może więc określać Twoje uprawnienia i obowiązki.

Organami administracji publicznej są np. Prezydent RP, Prezes Rady Ministrów, ministrowie, wójt gminy, burmistrz, prezydent miasta, starosta, wojewoda, rada gminy, rada powiatu, sejmik województwa, komendant policji, naczelnik urzędu skarbowego, dyrektor izby celnej.

Jakie sprawy mogą być rozpatrywane w postępowaniu sądowoadministracyjnym?

Sąd administracyjny orzeka w sprawach skarg na (por. art. 3 p.s.a.):

- decyzje administracyjne;
- niektóre postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, egzekucyjnym lub zabezpieczającym w administracji;
- inne akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa;
- pisemne interpretacje przepisów prawa podatkowego wydawane w indywidualnych sprawach;
- akty prawa miejscowego;
- inne niż prawo miejscowe akty organów jednostek samorządu terytorialnego i ich związków;
- akty nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego;
- bezczynność organów.

Omówienie poszczególnych kategorii spraw zostało zamieszczone poniżej.

Co to jest decyzja administracyjna?

Decyzją administracyjną jest akt wydany przez uprawniony do tego organ administracji publicznej. Decyzja taka określa Twoje prawa lub obowiązki, a zatem jej treść została Ci narzucona przez podmiot, który ją wydał. Decyzja jest aktem skierowanym bezpośrednio do Ciebie i musi wskazywać właśnie Ciebie jako adresata określonych w niej praw lub obowiązków.

Zdarza się, że akt wydany przez jakiś organ zostaje nazwany decyzją administracyjną, ale nie jest nią w rzeczywistości, bo nie spełnia podanych wyżej cech. Może być jednak i tak, że skierowane do Ciebie wytyczne, polecenia, zarządzenia, choć nie zostały tak nazwane, są decyzjami administracyjnymi (por. art. 104 i n. k.p.a.).

Przykład: Augustyn chciał zostać architektem, aby zaprojektować samodzielnie swój wymarzony dom. Złożył podanie na Politechnikę, jednak jego prośba o przyjęcie na studia została odrzucona. Odmowa przyjęcia na studia jest właśnie decyzją administracyjną.

Przykład: Mąż Bogumity zapomniał o jej urodzinach, więc ta chcąc się odegrać postanowiła złożyć wniosek o wymeldowanie męża z ich wspólnego domu. Po kilku miesiącach Prezydent Miasta wydał decyzję administracyjną o odmowie wymeldowania męża Bogumity.

Przykład: Rodzice Czesława podczas weekendu spędzonego za granicą zakupili dla przyjaciół upominki. W drodze powrotnej zgłosili je do oclenia. Naczelnik Izby Celnej wydał decyzję administracyjną, która określała wysokość należnego cła. Choć była to decyzja administracyjna, w jej treści nie padał ten zwrot.

Przykład: Sąsiedzi Augustyna chcieli wykupić wynajmowany od gminy dom. Zwrócili się więc do banku o udzielenie kredytu. Po kilku dniach uzyskali odpowiedź dyrektora banku zatytułowaną: Decyzja o przyznaniu kredytu. Mimo takiej nazwy, dokument ten nie był decyzją administracyjną, ponieważ dyrektor banku nie jest organem uprawnionym do wydawania tego rodzaju aktów.

Jakie warunki powinna spełniać decyzja administracyjna, abym mógł ją zaskarżyć do sądu administracyjnego?

Do sądu administracyjnego można zaskarżyć decyzję, która jest już **ostateczna**, czyli gdy:

- decyzja została wydana w drugiej instancji, co oznacza, że jej treść została zaskarżona przez Ciebie lub innego uczestnika postępowania do organu wyższego stopnia;

Przykład: Prezydent Miasta wydał decyzję o odmowie wymeldowania męża Bogumity z ich wspólnego domu. Bogumita odwołała się do wojewody, ten jednak utrzymał decyzję Prezydenta. Wojewoda działał tu jako organ drugiej instancji, co sprawiło, że decyzja stała się ostateczna. Bogumita może tę decyzję zaskarżyć teraz do sądu administracyjnego.

- ustawa nie daje możliwości odwołania się od decyzji do innego organu administracji publicznej.

Jeżeli decyzja wydana w Twojej sprawie spełnia choć jeden z podanych tu warunków, oznacza to, że jest ostateczna.

Jakie postanowienia mogę zaskarżyć do sądu administracyjnego?

Kontroli sądu administracyjnego podlegają postanowienia wydane w toku postępowania administracyjnego:

- na które służy zażalenie, np. postanowienie o zawieszeniu postępowania, postanowienie o nadaniu decyzji rygoru natychmiastowej wykonalności, postanowienie w sprawie kosztów postępowania;
- kończące postępowanie w danej sprawie, czyli: postanowienie o odmowie przywrócenia terminu do wniesienia odwołania, postanowienie o stwierdzeniu niedopuszczalności odwołania i postanowienie o uchybieniu terminu do wniesienia odwołania;
- rozstrzygające sprawę co do istoty, jak np. postanowienie o wznowieniu postępowania.

Ponadto do sądu administracyjnego można zaskarżyć wszystkie postanowienia wydane w toku postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego w administracji, na które służy zażalenie.

Jeżeli postanowienie wydane w Twojej sprawie spełnia choćby jeden z podanych warunków, możesz je zaskarżyć do sądu administracyjnego.

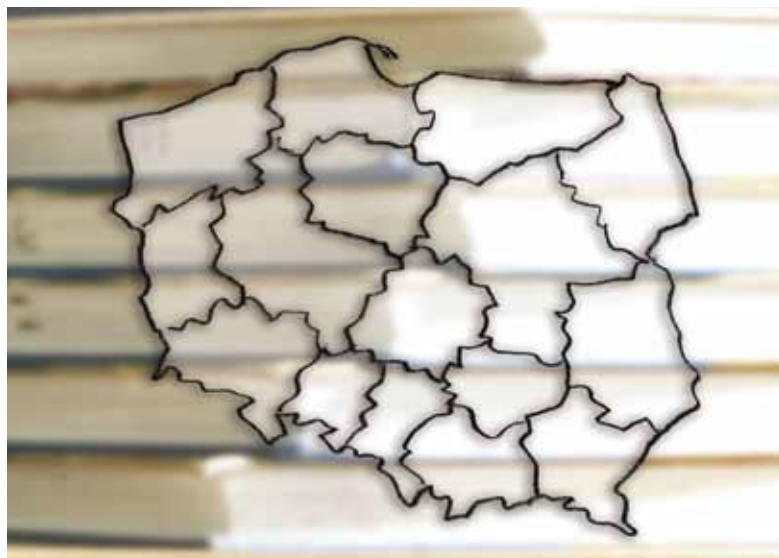
Co należy rozumieć pod pojęciem „inne akty i czynności z zakresu administracji publicznej”?

To takie działania administracji publicznej, które nie są podejmowane w sformalizowanym postępowaniu, a jednocześnie określają Twoje uprawnienia lub obowiązki wynikające z przepisów prawa oraz są skierowane bezpośrednio do Ciebie. Chodzi tu np. o odmowę udostępnienia dokumentacji medycznej pacjentowi przychodni, o odmowę rejestracji zgonu w akcie stanu cywilnego, o odmowę usunięcia danych z Krajowego Rejestru Karnego.

Co to są akty prawa miejscowego?

Zgodnie z podziałem administracyjnym, nasz kraj dzieli się na gminy, powiaty i województwa. Rada gminy, rada powiatu, sejmik województwa, wójt, burmistrz, prezydent miasta czy wojewoda mogą wydawać przepisy prawne skierowane do mieszkańców poszczególnych jednostek podziału terytorialnego kraju. Te przepisy to właśnie akty prawa miejscowego. Najczęściej spotykane przepisy tego typu to statuty oraz przepisy porządkowe.

Przykład: Gmina, w której mieszka Augustyn, posiada szereg obiektów użyteczności publicznej, jak boiska sportowe, kort tenisowy, bibliotekę. Statut gminy uchwalony przez radnych (jako akt prawa miejscowego, obowiązujący tylko w tej gminie) określa w jakich godzinach mieszkańcy gminy mogą korzystać z tych obiektów oraz czy korzystanie to ma charakter odpłatny.

Przykład: Czesław wyjechał z rodzicami na weekend do ich domku za miastem. Zaraz po ich przyjeździe nad miejscowością przeszła gwałtowna burza. Wójt gminy wydał natychmiast przepisy porządkowe (jako akt prawa miejscowego), które zakazywały opuszczania posesji przez ich właścicieli, co miało pomóc w szybkim ustaleniu poniesionych strat.

Ponadto akty prawa miejscowego mogą wydawać również organy niezespólonej administracji rządowej, np. dyrektor urzędu morskigo.

Jakie zachowanie organu administracji publicznej można traktować jako jego beczynność?

O beczynności możemy mówić wtedy, gdy organ administracji publicznej w określonym przez prawo terminie nie podjął żadnych czynności w sprawie lub podjętych działań nie zakończył przed upływem określonego terminu. Z punktu widzenia dopuszczalności skargi nie ma znaczenia, z jakiego powodu organ nie wywiązał się z obowiązku załatwienia sprawy w odpowiednim terminie.

Konieczne jest rozróżnienie dwóch kategorii działań organów administracji publicznej:

1. pierwszą kategorię stanowią działania, których brak możesz jeszcze zaskarżyć składając zażalenie na niezakończenie sprawy w terminie lub ponaglenie. W tym wypadku skargę na beczynność możesz wnieść do sądu administracyjnego dopiero wtedy, gdy po uwzględnieniu zażalenia organ administracji publicznej nie załatwi Twojej sprawy w wyznaczonym przez organ rozpatrujący zażalenie dodatkowym terminie (por. art. 37 k.p.a., 52 p.s.a.);

Przykład: Augustyn postanowił rozpocząć budowę domu. Przed wykonaniem pierwszych robót zwrócił się do właściwego organu o wydanie pozwolenia na budowę. Organ ten przez rok nie podjął żadnych działań w sprawie udzielenia pozwolenia. Zdenerwowany Augustyn postanowił wnieść do sądu administracyjnego skargę na beczynność. Będzie mógł to zrobić, jednakże dopiero po złożeniu zażalenia do organu wyższego stopnia oraz niewydaniu pozwolenia na budowę przez właściwy organ w dodatkowo wyznaczonym terminie przez organ wyższej instancji.

Przykład: Budowa domu pochłania ogromne ilości wody, dlatego Augustyn przed rozpoczęciem robót postanowił doprowadzić do swojej działki przebiegający opodal wodociąg. Zamiar ten zgłosił właściwemu organowi. Ale ponieważ organ przez 2 miesiące nie odpowiadał, zniecierpliwiony Augustyn własnymi siłami przekopał rów, ułożył rury i dzięki temu miał już wodę. W tym wypadku Augustyn nie może wnieść do sądu skargi na bezczynność, ponieważ przepisy prawa budowlanego przewidują, że wykonanie pewnych robót jest dopuszczalne, jeśli zamiar taki zostanie zgłoszony organowi, a ten w ciągu miesiąca nie wnieśli sprzeciwu. Tak więc w tym wypadku nie można mówić o bezczynności organu.

2. drugą kategorię stanowią działania, których braku nie możesz zaskarżyć w drodze zażalenia. W takim przypadku skargę na bezczynność możesz złożyć po uprzednim wezwaniu na piśmie właściwego organu do usunięcia naruszenia prawa, czyli do podjęcia określonej czynności. Wezwania takiego możesz dokonać w każdym czasie, ale po upływie terminu umożliwiającego organowi administracji publicznej podjęcie stosownych działań.

Przykład: Rada gminy uchwaliła statut. Jak każdy akt normatywny tego rodzaju, statut powinien zostać ogłoszony przez wojewodę. Wojewoda nie opublikował statutu, mimo że od momentu, gdy on został mu przekazany, upłynęło już pół roku. Gmina może zaskarżyć bezczynność wojewody do sądu administracyjnego dopiero po wezwaniu go do usunięcia naruszenia prawa, czyli po wezwaniu do opublikowania statutu.

PRAWA OBYWATELA

1. PRAWO DO SĄDU

a) PRAWO DO DROGI SĄDOWEJ

W jaki sposób mogę doprowadzić do podjęcia postępowania przez sąd administracyjny?

Postępowanie przed sądem administracyjnym może zostać zainicjowane Twoją skargą lub wnioskiem.

Sąd administracyjny nie rozpatrzy Twojej sprawy, gdy:

- sprawa nie należy do właściwości sądu administracyjnego (np. domagasz się odszkodowania od osoby, która nie wywiązuje się z zawartej z Tobą umowy – tu właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd cywilny);
- sprawa objęta skargą pomiędzy tymi samymi stronami jest w toku lub została już prawomocnie osądzona (inny organ lub sąd rozpatruje tę sprawę lub już wydano w tej sprawie rozstrzygnięcie);
- z innych przyczyn wniesienie skargi jest niedopuszczalne (np. nie odwołałeś się od decyzji prezydenta miasta do wojewody, a to jest warunkiem rozpatrzenia Twojej skargi przez sąd).

Sąd odrzuci Twoją skargę, jeśli wniosteś ją po upływie wyznaczonego przez ustawę terminu. Sąd odrzuci też Twoją skargę, jeśli zawierała braki formalne, np. nie wskazywała organu, który wydał skarżoną przez Ciebie decyzję – w takim wypadku sąd powinien wezwać Cię do usunięcia tego braku, a dopiero, gdy tego nie zrobisz, może odmówić rozpoznania sprawy.

Sąd nie rozpatrzy ponadto Twojej skargi, jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli nie masz zdolności procesowej, a nie działa za Ciebie przedstawiciel ustawowy – w wypadku, gdy powyższe braki nie zostaną uzupełnione (por. art. 58 p.s.a.).

Przykład: Augustyn wniósł do sądu administracyjnego skargę na decyzję o odmowie wydania pozwolenia na budowę. Jak wskazał sąd, skarga ta nie spełniała wymagań formalnych pisma procesowego, ponieważ nie zawierała oznaczenia organu, którego czynność została zaskarżona. Sąd wyznaczył Augustynowi tygodniowy termin do uzupełnienia skargi, przez wskazanie właściwego organu. Po wskazaniu organu w wyznaczonym terminie skarga została rozpatrzona.

Kiedy mogę wnieść skargę, a kiedy wniosek do sądu administracyjnego?

Zasadą jest zaskarżanie przez Ciebie aktów lub czynności do sądu administracyjnego za pomocą skargi. Wniosek do sądu można wnieść wyłącznie w przypadkach wskazanych w ustawie. Przykładowo, sąd administracyjny rozpoznaje na wniosek spór kompetencyjny między organem jednostki samorządu terytorialnego a organem administracji rządowej, zaś wniosek taki możesz złożyć również Ty (np. między marszałkiem województwa a wojewodą).

Co powinna zawierać skarga do sądu administracyjnego?

Obligatoryjnymi elementami skargi są (por. art. 46, 47, 57 p.s.a.):

- oznaczenie sądu (nazwa, adres), oznaczenie strony (imię, nazwisko, adres do korespondencji);

- oznaczenie rodzaju pisma (w tytule należy napisać, że jest to skarga);
- treść skargi (czyli krótki opis stanu faktycznego, zarzuty, uzasadnienie);
- wskazanie zaskarżonej decyzji, postanowienia, innego aktu lub czynności (należy wyraźnie wskazać akt lub czynność, która została zaskarżona, np. decyzja o warunkach zabudowy, negatywna decyzja o pozwoleniu na budowę);
- oznaczenie organu, którego działania lub bezczynności skarga dotyczy (jeśli skarżysz decyzję administracyjną musisz wskazać organ, który ją wydał, np. jeśli skarżysz decyzję o nakazie rozbioru obiektu budowlanego wydaną przez wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego należy wskazać właśnie ten organ);
- określenie naruszenia prawa lub interesu prawnego (powinieneś wskazać w jaki sposób zaskarżony akt narusza prawo lub Twój interes prawny);
- Twój podpis;
- załączniki (jeśli do skargi załączasz np. decyzje, które zostały w sprawie wydane, to należy wymienić te dokumenty w załącznikach oraz ich odpisy dołączyć do skargi).

Zobacz wzór nr 1 – skarga

Jakie elementy powinien zawierać wniosek do sądu administracyjnego?

Wniosek powinien zawierać (por. art. 46, 47, 64 § 2 p.s.a.):

- oznaczenie sądu (nazwa, adres), oznaczenie strony (imię, nazwisko, adres do korespondencji);
- oznaczenie rodzaju pisma (w tytule należy napisać, że jest to wniosek);
- określenie żądania oraz jego podstaw i uzasadnienia;
- podpis strony;
- załączniki;
- inne wymagania przewidziane w przepisach szczególnych.

W jakim terminie należy wnieść skargę do sądu administracyjnego?

Skargę do sądu administracyjnego należy wnieść co do zasady w terminie 30 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia w sprawie. Jeśli przepis prawa wymaga, abyś przed wniesieniem skargi zażądał od organu usunięcia naruszenia prawa, skargę można wnieść w terminie 30 dni, liczonych od dnia doręczenia odpowiedzi organu, albo w terminie 60 dni od dnia wniesienia wezwania do usunięcia naruszenia, jeżeli organ nie udzielił odpowiedzi na wezwanie (por. art. 53 p.s.a.).

Czy skargę należy wnieść bezpośrednio do sądu administracyjnego?

Nie powinieneś wносить skargi bezpośrednio do sądu administracyjnego. Skargę wnosi się za pośrednictwem organu, którego działanie lub bezczynność zostanie rozpatrzona przez sąd. Pismo zawierające skargę musisz złożyć do organu, na który się skarżysz. Organ do dnia rozpoczęcia rozprawy może jeszcze uwzględnić skargę i tym samym zapobiec przeprowadzeniu postępowania przez sąd (por. art. 54 p.s.a.). Innymi słowy, jeśli chcesz wnieść skargę do sądu administracyjnego, powinieneś ją złożyć do organu, którego czynność lub akt chcesz zaskarżyć. Następnie sprawa zostanie przekazana do sądu. Organ dołączy do Twojej skargi akta sprawy, które posiada, oraz odpowiedź opisującą jego stanowisko (por. art. 54 p.s.a.).

Przykład: Rodzice Czesława postanowili zaskarżyć do sądu administracyjnego decyzję o nakazie rozbioru ich nowego garażu. Skargę przekazali do wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego, a ten skargę oraz akta sprawy przestał do sądu. Organ załączył też swoją odpowiedź na skargę, w której wyjaśnił swoje stanowisko w tej sprawie. Sąd wyznaczył termin rozprawy. Jednak dzień wcześniej organ zmienił przyjmowane dotychczas zdanie i postanowił cofnąć nakaz rozbioru. W związku z tym nie było konieczności prowadzenia postępowania sądowego w tej sprawie.

Czy mogę wnieść skargę w sprawie, która mnie bezpośrednio nie dotyczy?

Sąd administracyjny rozpozna Twoją skargę, jeśli uzna, że masz **interes prawny** w wyjaśnieniu problemu opisanego skargą. Interesem prawnym jest Twoje uprawnienie do żądania dokonania kontroli aktu lub czynności organu administracji publicznej przez sąd administracyjny. Żądając przeprowadzenia kontroli masz na celu doprowadzenie do tego, aby akt lub czynność dokonana w Twojej sprawie była zgodna z prawem. Sąd administracyjny rozpozna Twoją skargę, gdy stwierdzi, że jesteś uprawniony do żądania przywrócenia stanu zgodnego z prawem (por. art. 50 p.s.a.).

Przykład: Augustyn mieszka wraz z rodziną w małym domku jednorodzinnym, podobnie jak większość osób w okolicy. Sąsiad Augustyna, po wyczerpaniu toku instancji, uzyskał ostatecznie pozwolenie na budowę spalarni śmieci, o czym Augustyn dowiedział się przypadkowo dwa tygodnie po wydaniu pozwolenia. Istnieje zagrożenie, że dym ze spalarni uniemożliwi spokojne zamieszkiwanie rodzinie Augustyna. A to mogło stanowić zagrożenie dla domu Augustyna. Augustyn wniósł skargę do sądu administracyjnego. Mimo że Augustyn nie był stroną w postępowaniu o udzielenie pozwolenia na budowę jego sąsiadowi, mógł wnieść skargę na tę decyzję, ponieważ ma interes w doprowadzeniu do powstania stanu zgodnego z prawem (czyli właściwego umiejscowienia spalarni).

Czy wniesienie skargi powoduje wstrzymanie wykonania zaskarżonej czynności lub aktu?

Co do zasady wniesienie skargi nie powoduje wstrzymania zaskarżonych działań. Jeśli uważasz, że wykonanie decyzji przed rozpatrzeniem skargi przez sąd może doprowadzić do powstania dla Ciebie negatywnych lub nieodwracalnych konsekwencji, złóż wniosek do organu o wstrzymanie wykonania zaskarżonego aktu lub czynności. Jeśli organ przekazał już sprawę do sądu administracyjnego, wniosek o wstrzymanie wykonania należy złożyć do sądu (por. art. 61 p.s.a.).

Złożenie wniosku nie gwarantuje wstrzymania wykonania zaskarżonego aktu lub czynności, decyzja w tym zakresie należy do uznania organu lub sądu. Organ na pewno nie może wstrzymać wykonania zaskarżonego aktu lub czynności, jeżeli zachodzą przesłanki, od których uzależnione jest w postępowaniu administracyjnym nadanie rygoru natychmiastowej wykonalności. Sąd natomiast wstrzyma wykonanie zaskarżonego aktu lub czynności jeśli uzna, że zachodzi niebezpieczeństwo powstania znacznej szkody lub trudnych do odwrócenia skutków.

W wypadku nieuwzględnienia Twojego wniosku, mimo zaskarżenia, akt lub czynność nadal będzie podlegać wykonaniu. Oznacza to, że jeśli zaskarżyłeś decyzję o nakazaniu rozbioru i wykonanie tej decyzji nie zostało wstrzymane, to mimo złożenia skargi do sądu administracyjnego nadal jesteś zobowiązany do wykonania decyzji, czyli rozebrania budowli.

Jeśli sąd odmówi wstrzymania wykonania zaskarżonego aktu lub czynności, możesz złożyć zażalenie do Naczelnego Sądu Administracyjnego (por. art. 61 p.s.a., art. 194 p.s.a.).

Przykład: Na mocy odpowiednich przepisów policja nałożyła na Augustyna karę pieniężną za prowadzenie transportu drogowego taksówką bez wymaganej licencji. Wraz ze skargą do sądu administracyjnego Augustyn złożył wniosek o wstrzymanie natychmiastowego wykonania tejże decyzji. W uzasadnieniu Augustyn podniósł, że niewiele zarabia, ma na utrzymaniu żonę oraz dzieci w wieku szkolnym, a natychmiastowe wykonanie decyzji spowoduje utratę wszystkich oszczędności przeznaczonych na bieżące remonty samochodu, którym Augustyn wykonuje transport drogowy, co pogorszy jego sytuację na rynku w porównaniu do konkurencji. Sąd uwzględnił argumentację Augustyna i wstrzymał wykonanie decyzji.

Zobacz wzór nr 2 – wniosek o wstrzymanie wykonania decyzji

b) PRAWO DO ROZPOZNANIA SPRAWY PRZEZ NIEZALEŻNY I NIEZAWISŁY SĄD

Czy każdy sędzia może orzekać w mojej sprawie?

Nie, istnieje instytucja wyłączenia sędziego, która ma na celu niedopuszczenie do sytuacji, w której w sprawie orzeka sędzia związany ze sprawą lub osobą, której ona dotyczy.

Wyłączenie sędziego może nastąpić:

- z mocy prawa (kiedy ustawa wymienia okoliczności, których zrealizowanie powoduje, że konkretny sędzia nie może dalej orzekać w Twojej sprawie);
- na wniosek strony.

Sędzia jest wyłączony z mocy prawa (co oznacza, że nie musisz podejmować żadnych działań, aby doszło do zmiany sędziego), w kilku wskazanych przez ustawę przypadkach. Sędzia nie może orzekać w sprawie (por. art. 18 p.s.a.):

- w której jest stroną lub pozostaje z jedną z nich w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego prawa lub obowiązki;
- która dotyczy jego małżonka, krewnych, powinowatych lub osób związanych z nim przysposobieniem, opieką lub kuratelą;
- w której udzielił wcześniej porady prawnej lub był pełnomocnikiem strony;
- w której już orzekał lub brał udział w wydaniu zaskarżonej decyzji czy czynności.

Jeśli w Twojej sprawie nie zachodzą podane wyżej okoliczności, a podejrzewasz, że sędzia, który prowadzi postępowanie może nie być obiektywny, złóż wniosek o jego wyłączenie. Wniosek taki możesz złożyć ustnie (podczas rozprawy) lub na piśmie. Pamiętaj o wskazaniu we wniosku, dlaczego uważasz, że sędzia może być nieobiektywny oraz o tym, że w przypadku złożenia wniosku po rozpoczęciu rozprawy musisz wskazać okoliczności uzasadniające to, że dowiedzieliś się o możliwej nieobiektywności sędziego dopiero w jej trakcie (por. art. 19 p.s.a., art. 20 p.s.a.).

Sędzia, który zostaje wyłączony od prowadzenia Twojej sprawy, nie może w niej dalej orzekać, a jego miejsce zajmie inny sędzia.

Przykład: Augustyn zaskarżył decyzję o wywłaszczeniu nieruchomości, którą odziedziczył po dziadkach. Na wywłaszczonej działce miało powstać nowe osiedle. W sprawie miał orzekać sędzia, który zawarł już umowę sprzedaży jednego z mieszkań, które miały powstać na spornej działce. Augustyn uznał, że sędzia z tego powodu może być stronnicy i złożył na najbliższej rozprawie wniosek o jego wyłączenie.

Czy złożenie wniosku o wyłączenie sędziego może mieć dla mnie jakieś negatywne konsekwencje?

Jeśli sąd uzna, że wniosek o wyłączenie złożyłeś w złej wierze, bo np. chcesz doprowadzić do przedłużenia postępowania, może ukarać Cię grzywną do wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w roku poprzednim (por. art. 23 p.s.a.).

2. PRAWO DO ROZPOZNANIA SPRAWY BEZ NIEUZASADNIONEJ ZWŁOKI

Kiedy mogę uznać, że moja sprawa toczy się zbyt długo?

Masz prawo, aby Twoja sprawa została rozpoznana bez nieuzasadnionej zwłoki. Z nieuzasadnioną zwłoką będziesz miał do czynienia wówczas, gdy postępowanie będzie trwać dłużej niż jest to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Pamiętaj, że przewlekłość postępowania ocenia się zawsze w odniesieniu do konkretnej sprawy!

Dla oceny, czy w Twojej sprawie doszło do nieuzasadnionej zwłoki, trzeba wziąć pod uwagę m.in. takie elementy, jak: terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu rozstrzygnięcia sprawy, charakter sprawy, stopień złożoności sprawy, znaczenie dla Ciebie rozstrzyganych w sprawie zagadnień oraz zachowania stron postępowania, w szczególności Twoje (por. art. 2 u.o.s.n.p.).

Co mogę uczynić, gdy moja sprawa toczy się zbyt długo?

Jeżeli uważasz, że Twoja sprawa ciągnie się zbyt długo, jako strona postępowania możesz wnieść do sądu skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie Twojego prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, zwaną **skargą o stwierdzenie przewlekłości postępowania**. Skargę taką możesz złożyć jedynie w toku postępowania w sprawie do sądu, przed którym toczy się postępowanie (por. art. 5 u.o.s.n.p.).

Naczelny Sąd Administracyjny, uznając Twoją skargę za zasadną, stwierdzi, że w postępowaniu nastąpiła jego przewlekłość, ponadto może zlecić sądowi rozpoznającemu Twoją sprawę podjęcie określonych czynności w wyznaczonym terminie, a na Twoje żądanie przyzna Ci odpowiednią sumę pieniężną (por. art. 12 u.o.s.n.p.).

Jak powinna wyglądać skarga o stwierdzenie przewlekłości postępowania?

Skarga o stwierdzenie przewlekłości postępowania powinna zawierać (por. art. 6 u.o.s.n.p.):

- tytuł pisma (skarga o stwierdzenie przewlekłości postępowania);
- Twoje dane (imię, nazwisko, miejsce zamieszkania);
- oznaczenie sądu, do którego pismo wnosisz;
- żądanie stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie, której skarga dotyczy;
- przytoczenie okoliczności uzasadniających żądanie;
- ewentualnie – żądanie wydania sądowi rozpoznającemu sprawę zalecenia podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności;
- ewentualnie – żądanie zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wypadek uwzględnienia skargi, od 2000 do 20000 zł;
- Twój podpis, ewentualnie podpis Twojego pełnomocnika;
- załączniki.

Skargę musisz opłacić opłatą stałą w wysokości 100 zł. Opłata ta zostanie Ci zwrócona w przypadku uwzględnienia lub odrzucenia skargi (por. art. 17 u.o.s.n.p.).

Czy skargę o stwierdzenie przewlekłości postępowania mogę składać kilka razy?

Masz możliwość złożenia nowej skargi w tej samej sprawie, jednak nie wcześniej niż po upływie 12 miesięcy od daty wydania przez sąd orzeczenia, w którym uwzględnił lub oddalił Twoją skargę (por. art. 14 u.o.s.n.p.).

Co mogę zrobić, jeśli w toku postępowania nie złożyłem skargi o stwierdzenie jego przewlekłości?

Jeżeli w toku postępowania nie złożyłeś skargi o stwierdzenie jego przewlekłości, a z tego tytułu została Ci wyrządzona szkoda, po prawomocnym zakończeniu postępowania w Twojej sprawie masz prawo do żądania odszkodowania od Skarbu Państwa. W tym celu powinieneś skierować do sądu powszechnego (wydział cywilny) odpowiedni pozew (por. art. 16 u.o.s.n.p.).

3. PRAWO DO DWUINSTANCYJNEGO POSTĘPOWANIA

Jakie orzeczenia może wydać wojewódzki sąd administracyjny?

Sąd administracyjny może wydać:

- wyrok – w którym rozstrzyga sprawę co do istoty;
- postanowienie – kończące postępowanie w sprawie (umorzenie, odrzucenie skargi) lub rozstrzygające kwestie incydentalne w toku postępowania.

Jakie rozstrzygnięcie w mojej sprawie może zawrzeć w wyroku wojewódzki sąd administracyjny?

Wojewódzki sąd administracyjny kończąc postępowanie w Twojej sprawie może:

- oddalić skargę;
- uchylić zaskarżoną decyzję, postanowienie, akt lub interpretację w całości lub w części (czyli zaskarżony akt lub czynność przestaną obowiązywać);
- stwierdzić nieważność decyzji, postanowienia lub aktu prawa miejscowego;
- stwierdzić, że decyzja, postanowienie lub akt zostały wydane z naruszeniem prawa (w takim przypadku zaskarżona przez Ciebie decyzja, postanowienie lub akt nadal obowiązuje, nie traci mocy ani ważności oraz podlega wykonaniu; jeśli np. sąd stwierdzi, że decyzja o warunkach zabudowy została wydana z naruszeniem prawa, decyzja ta mimo wszystko nadal jest ważna i podlega wykonaniu);
- uwzględnić skargę na bezczynność i wezwać organ do wydania w wyznaczonym terminie postanowienia, decyzji lub podjęcia czynności;
- stwierdzić bezskuteczność aktu lub czynności (por. art. 145–151 p.s.a.).

Czy można się odwołać od orzeczenia wydanego przez wojewódzki sąd administracyjny?

Możesz się odwołać od każdego wyroku wydanego w Twojej sprawie przez wojewódzki sąd administracyjny. Ponadto możesz się odwołać od postanowień:

- kończących postępowanie w sprawie, np. postanowienie o umorzeniu postępowania, postanowienie o odrzuceniu skargi;
- innych niż kończące postępowanie w sprawie, jeżeli ustawa przewiduje możliwość odwołania od nich, np. postanowienie o ukaraniu grzywną, postanowienie o oddaleniu wniosku o wyłączenie sędziego.

Możesz odwołać się od powyższych orzeczeń, jeśli uważasz, że sąd:

- wydając wyrok lub postanowienie naruszył prawo (np. błędnie zinterpretował przepis);
- nieodpowiednio zastosował przepisy regulujące sposób postępowania przed sądem (przepisy proceduralne), co mogło mieć znaczny wpływ na treść orzeczenia (np. sąd dopuścił jako dowód dokumenty przedstawione przez organ, a przedstawione przez Ciebie nie) (por. art. 174 p.s.a.).

W jaki sposób mogę się odwołać od wyroku lub postanowienia wojewódzkiego sądu administracyjnego?

Jeśli chcesz się odwołać od orzeczenia wydanego przez wojewódzki sąd administracyjny, możesz to zrobić składając:

- **skargę kasacyjną** – w przypadku wyroków lub postanowień kończących postępowanie w sprawie albo
- **zażalenie** – w przypadku innych postanowień niż kończące postępowanie w sprawie.

Pamiętaj! Skargę kasacyjną musi przygotować i wnieść adwokat lub radca prawny. Ta sama zasada dotyczy zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej (por. art. 194 § 4 p.s.a., art. 175 p.s.a.).

Zobacz wzór nr 3 – zażalenie na postanowienie

W jakim terminie powinienem wnieść skargę kasacyjną i zażalenie?

Termin do złożenia skargi kasacyjnej wynosi **30 dni** i biegnie od dnia doręczenia Ci odpisu orzeczenia wojewódzkiego sądu administracyjnego wraz z jego uzasadnieniem. Termin do wniesienia zażalenia wynosi tylko **7 dni**, a liczony jest od dnia doręczenia postanowienia (por. art. 194 § 2 p.s.a., art. 177 p.s.a.).

4. PRAWO DO JAWNEGO ROZPATRZENIA SPRAWY

Czy mogę brać udział we wszystkich czynnościach podejmowanych przez sąd w mojej sprawie?

Jako strona konkretnego postępowania co do zasady możesz brać udział we wszystkich czynnościach dokonywanych przez sąd w Twojej sprawie.

Czy podczas rozprawy na sali może być obecna moja rodzina lub sąsiedzi?

Co do zasady posiedzenia sądu są jawne, czyli dostępne dla publiczności. W związku z tym na rozprawie mogą być obecne osoby niezwiązane ze sprawą. Są jednak pewne wyjątkowe sytuacje, kiedy posiedzenia sądu odbywają się za drzwiami zamkniętymi, co oznacza, że poza stronami i sądem na sali mogą być obecni tylko pełnomocnicy i prokurator oraz po dwie osoby zaufania (por. art. 97 p.s.a.).

Sąd poprosi publiczność o opuszczenie sali, jeśli publiczne rozpoznanie sprawy zagraża moralności, bezpieczeństwu państwa, porządkowi publicznemu oraz gdy podczas tego posiedzenia mogą być ujawnione okoliczności objęte tajemnicą państwową lub zawodową. Jeśli podczas posiedzenia mogą zostać ujawnione szczegóły Twojego życia prywatnego i nie chcesz, aby mogły się z nimi zapoznać inne osoby niż sąd czy druga strona możesz złożyć wniosek o odbycie posiedzenia przy drzwiach zamkniętych (por. art. 96 p.s.a.).

Przykład: Podczas rozprawy przed wojewódzkim sądem administracyjnym, na której rozpoznawano skargę rodziców Czesława na decyzję o wywłaszczeniu działki, miał być odczytany dokument, który opisywał szczegółowe plany budowy autostrady i lotniska wojskowego na terenach, które zostały wywłaszczone. Z obawy przed ujawnieniem tajemnicy państwowej sąd postanowił, że ta część rozprawy odbędzie się przy drzwiach zamkniętych.

5. PRAWO DO OBRONY

Czy w ramach postępowania przed sądem administracyjnym mogę jakoś bronić swoich interesów?

W toku postępowania w celu obrony swoich interesów możesz:

- powoływać dowody w postaci dokumentów, które mają uzasadniać Twoje twierdzenia;
- wypowiadać się przed sądem;
- być reprezentowanym w procesie przez pełnomocnika.

Kiedy mam prawo przedstawić swoje twierdzenia dotyczące zaskarżonego postanowienia czy czynności?

Sąd po sprawdzeniu obecności oraz krótkim przedstawieniu rozpatrywanego problemu udziela głosu stronom, czyli Tobie i organowi biorącemu udział w postępowaniu. Jeśli sąd udzieli Ci głosu, możesz wówczas przedstawić swoje twierdzenia, zarzuty i wnioski, możesz też złożyć wyjaśnienia odpowiadając na pytania sądu (por. art. 106 p.s.a.).

6. PRAWO DO POMOCY W POSTĘPOWANIU

Kto może być moim pełnomocnikiem?

Pełnomocnik może reprezentować Cię przed sądem administracyjnym. W postępowaniu przed sądem administracyjnym może nim być zawodowy prawnik, czyli adwokat lub radca prawny, ale nie tylko. Twoim pełnomocnikiem może być także:

- inna osoba, która jak Ty zaskarżyła ten sam akt lub bezczynność organu, lub jest uczestnikiem postępowania;
- Twój rodzice, rodzeństwo, małżonek, dzieci i dalsi zstępni oraz osoba pozostająca z Tobą w stosunku przysposobienia;
- doradca podatkowy i rzecznik patentowy w określonych sprawach (por. art. 35 p.s.a.).

Czy udział pełnomocnika powoduje, że nie mogę już podejmować osobiście żadnych działań w prowadzonej przed sądem sprawie?

Udział pełnomocnika nigdy nie pozbawia Cię prawa do uczestniczenia w procesie czy zabrania głosu przed sądem. Jest wręcz przeciwnie. Jeśli bierzesz udział w rozprawie razem ze swoim pełnomocnikiem, to niezwłocznie możesz prostować, zmieniać jego wypowiedzi. Pamiętaj, że pełnomocnik reprezentuje Ciebie. Jeśli jesteś niezadowolony ze sposobu działania Twojego pełnomocnika, możesz zrezygnować z jego pomocy i prowadzić sprawę samodzielnie lub skorzystać z pomocy kogoś innego (por. art. 41 p.s.a., art. 42 p.s.a.).

Przykład: Bogumiła zaskarżyła do wojewódzkiego sądu administracyjnego decyzję wojewody o wymeldowaniu jej męża. Bogumiła pracowała w supermarkecie na trzy zmiany, więc często się zdarzało, że w terminach rozpraw wyznaczonych przez wojewódzki sąd administracyjny musiała być w pracy. Dlatego postanowiła powołać pełnomocnika, który będzie za nią występował przed sądem. W terminie kolejnej rozprawy Bogumiła miała wolny dzień, więc razem ze swoim pełnomocnikiem wybrała się do sądu. Podczas rozprawy pełnomocnik oświadczył, że Bogumiła doszła do porozumienia z mężem i dalsze prowadzenie tego procesu jest niepotrzebne. Ponieważ słowa pełnomocnika nie były prawdziwe, Bogumiła natychmiast sprostowała tę wypowiedź i jeszcze tego samego dnia odwołała swoje pełnomocnictwo.

Co to jest „prawo pomocy”?

Jeśli nie stać Cię na opłacenie kosztów sądowych oraz skorzystanie z pomocy zawodowego prawnika, sąd może zwolnić Cię z obowiązku zapłaty kosztów procesu oraz przyznać pełnomocnika z urzędu. Takie działanie sądu nazwane jest **prawem pomocy**.

Sąd może przyznać prawo pomocy w jednej ze wskazanych niżej postaci:

- w zakresie całkowitym – oznacza to, że zostajesz zwolniony od kosztów sądowych oraz przyznano Ci pełnomocnika z urzędu (czyli pomoc zawodowego prawnika);
- w zakresie częściowym – oznacza to, że:
  - zostajesz zwolniony tylko od opłat sądowych (w całości lub części) lub tylko od wydatków lub od opłat i wydatków albo
  - został Ci przyznany pełnomocnik z urzędu, ale bez zwolnienia Cię od opłat i wydatków.

Sąd może przyznać Ci pełnomocnika z urzędu tylko wtedy, gdy nie korzystasz z pomocy zawodowego prawnika z wyboru. Pamiętaj, że w razie przyznania Ci pełnomocnika z urzędu musisz udzielić mu na piśmie lub ustnie do protokołu pełnomocnictwa do działania w Twoim imieniu (por. art. 244 p.s.a., 245 p.s.a., 246 § 3 p.s.a.).

Aby uzyskać prawo pomocy, musisz złożyć wniosek na specjalnym urzędowym formularzu, który otrzymasz w sądzie (por. art. 252 § 2 p.s.a.).

Czy sąd może cofnąć decyzję o przyznaniu mi prawa pomocy?

Sąd może cofnąć decyzję o przyznaniu Ci prawa pomocy jeśli uzna, że okoliczności, na podstawie których przyznano Ci to uprawnienie, nie istniały lub przestały istnieć. Przykładowo, jeśli w chwili złożenia wniosku o przyznanie prawa pomocy byłeś bezrobotny, a po rozpoczęciu postępowania podjąłeś pracę, sąd może cofnąć swoją wcześniejszą decyzję o przyznaniu Ci prawa pomocy (por. art. 249 p.s.a.).

Przykład: Kiedy Augustyn wnosił do sądu administracyjnego skargę na postanowienie o odmowie wydania odpisu aktu urodzenia jego syna, był bezrobotny, a swoją rodzinę utrzymywał jedynie z zasiłku. Sąd postanowił przyznać Augustynowi prawo pomocy. Jednak przed terminem pierwszej rozprawy Augustyn podjął pracę. W związku z poprawą sytuacji materialnej rodziny sąd postanowił cofnąć przyznane wcześniej prawo pomocy. Tym samym Augustyn musiał uiścić wszystkie koszty postępowania sądowego.

7. PRAWO DOWODZENIA

Czy mogę powołać w postępowaniu przed sądem administracyjnym dowody, a jeśli tak, to jakie?

Postępowanie dowodowe (w którym możesz zgłaszać dowody na potwierdzenie swojego stanowiska) przed sądem administracyjnym jest bardzo ograniczone. Sąd ten może przyjąć tylko dowody z dokumentów przedstawionych przez Ciebie i organ, którego działanie lub bezczynność zaskarżyłeś, jeśli jest to niezbęd-

ne do wyjaśnienia istotnych wątpliwości, jakie pojawiają się w trakcie postępowania, a dokumenty te będą związane ze sprawą (por. art. 106 p.s.a.).

Sąd dopuszcza konkretny dowód w sprawie z urzędu (czyli z własnej inicjatywy) lub na Twój wniosek. Pamiętaj, że sąd nie ma obowiązku przyjmowania zgłaszanych przez Ciebie dowodów.

Przykład: Augustyn chciał udowodnić, że był właścicielem wywłaszczonej nieruchomości, więc przedstawił sądowi testament swojego dziadka, który wskazywał Augustyna jako jedynego spadkobiercę. Augustyn dostarczył też stwierdzenie nabycia spadku wydane przez sąd cywilny.

8. PRAWO DO INFORMACJI

Czy mogę zapoznać się z aktami dotyczącymi mojej sprawy?

Ustawa nie opisuje odrębnego prawa strony do zapoznania się z aktami sprawy. Jednak z samego faktu bycia stroną danego postępowania oraz przyjętej zasady jawności wynika Twoje prawo do przeglądania akt i sporządzania ich odpisów (czyli kopii).

Czy zostanę poinformowany o orzeczeniu sądu administracyjnego?

Sąd z urzędu (bez konieczności składania przez Ciebie w tej sprawie wniosku) doręczy Ci odpis wyroku wydanego na posiedzeniu niejawnym, postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym oraz postanowienia wydanego na rozprawie, jeśli podlega ono zaskarżeniu (por. art. 163 p.s.a.).

Jeżeli nie byłeś obecny na rozprawie, na której sąd wydał wyrok, to w sekretariacie odpowiedniego wydziału możesz uzyskać, także telefonicznie, informację na temat zapadłego orzeczenia. Ponadto, w przypadku uwzględnienia Twojej skargi przez sąd administracyjny, wyrok zostanie Ci doręczony wraz z uzasadnieniem (por. art. 142 p.s.a.).

9. PRAWO DO UGODOWEGO ZAKOŃCZENIA SPRAWY

Czy mogę wystąpić z inicjatywą ugodowego załatwienia sprawy?

Możesz złożyć wniosek o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego. Wniosek taki może złożyć też organ administracji publicznej, którego działanie lub bezczynność zaskarżyłeś. Postępowanie mediacyjne sąd może także prowadzić z urzędu, czyli z własnej inicjatywy.

Jaki jest cel i przebieg postępowania mediacyjnego?

W postępowaniu mediacyjnym Ty wraz z organem, którego działanie lub bezczynność zaskarżyłeś, powinniście wyjaśnić wszelkie okoliczności sprawy oraz ustalić sposób zakończenia powstałego konfliktu. Na podstawie dokonanych ustaleń organ, z którym doszedłeś do porozumienia uchyla, zmienia zaskarżony akt albo wykonuje czynność, której poprzednio zaniechał. Postępowanie mediacyjne prowadzone jest przez sędziego (lub referendarza sądowego) i odbywa się zawsze z udziałem Twoim i organu (por. art. 115, 116 p.s.a.).

Co się stanie, jeśli nie dojdę do porozumienia z organem w postępowaniu mediacyjnym?

Jeśli nie dojdiesz do porozumienia z organem co do sposobu załatwienia sprawy, zostanie ona normalnie rozpoznana przez sąd administracyjny na rozprawie. Natomiast, jeśli ustalisz z organem sposób załatwienia Twojej sprawy, organ podejmie odpowiednie działania, np. wyda decyzję administracyjną. Jeśli po dokonanych ustaleniach i zawartej ugodzie, organ podejmie jakieś działania i np. wyda decyzję, którą po raz kolejny uznasz za niekorzystną dla siebie, możesz odwołać się znowu do sądu, bez potrzeby zaskarżania tejże decyzji do organu wyższego stopnia. Fakt przeprowadzenia postępowania mediacyjnego nie zamyka drogi do rozpoznania sprawy przez sąd (por. art. 117, 118 p.s.a.).

10. PRAWO DO WYNAGRODZENIA NIEZGODNYCH Z PRAWEM DECYZJI SĄDU

Kiedy i od kogo mogę domagać się odszkodowania?

Odszkodowania od organu administracji publicznej możesz się domagać, gdy (art. 287 p.s.a.):

- sąd uchyli zaskarżoną decyzję organu i przekaże sprawę temu organowi do ponownego rozpatrzenia, a ten umorzy postępowanie;
- sąd stwierdzi nieważność aktu albo ustali, że mimo istnienia przesłanek nieważności aktu nie może jej stwierdzić.

W jaki sposób mogę uzyskać odszkodowanie od organu administracji publicznej?

Jeśli chcesz uzyskać odszkodowanie od organu administracji publicznej, powinieneś wystąpić z powództwem do **sądu powszechnego (wydział cywilny)**. Aby uzyskać odszkodowanie, powinieneś wykazać przed sądem, że:

- działanie lub zaniechanie organu administracji publicznej w Twojej sprawie miało charakter **bezprawny** (naruszało przepisy prawa) i **zawiniony** (np. organ uznał Twój wniosek o pozwolenie na budowę z góry za bezzasadny i nie sprawdził dołączonej przez Ciebie dokumentacji, która mogła obalić te twierdzenia);
- wskutek działania lub zaniechania organu administracji publicznej poniosłeś **szkodę** (np. chciałeś sprzedawać w swoim sklepie alkohol. Organ nie rozpatrzył Twojego wniosku o pozwolenie na uruchomienie takiej sprzedaży. W związku z tym Twój majątek nie zwiększył się o dochody jakie mogłeś uzyskać z handlu alkoholem. Innymi słowy wskutek działania organu poniosłeś szkodę);
- istnieje **związek przyczynowy** między działaniem organu administracji publicznej a powstałą szkodą (gdyby działanie organu nie miało miejsca, to nie doszłoby też do powstania szkody), lub że zaniechanie organu pozostaje w związku z zaistniałą szkodą (por. art. 417¹ k.c.).

Czy mogę uzyskać odszkodowanie, gdy organ administracji publicznej nie wykonał orzeczenia sądu?

Postępowanie przed sądem kończy się wydaniem orzeczenia. Orzeczenie to wiąże obie strony, które uczestniczyły w procesie, tak więc nie tylko Ciebie, ale też organ, którego działanie lub bezczynność zażądałeś. Jeśli organ nie zastosuje się do orzeczenia sądu, czyli np. nie wyda wskazanej przez sąd decyzji, możesz domagać się od tego organu odszkodowania za niewykonanie orzeczenia sądu (por. art. 154 p.s.a.).

Jakie warunki muszę spełnić, aby uzyskać odszkodowanie od organu za niewykonanie orzeczenia sądu?

Jeśli wskutek niewykonania orzeczenia sądu przez organ administracji publicznej poniosłeś szkodę, powinieneś zwrócić się do tego organu o odszkodowanie. Jeśli w terminie trzech miesięcy od dnia złożenia przez Ciebie wniosku o wypłatę odszkodowania organ tego nie uczyni lub wypłaci odszkodowanie w wysokości niższej niż tego żądałeś, możesz wystąpić do sądu cywilnego z powództwem o odszkodowanie (por. art. 154 p.s.a.).

Przykład: Mąż Bogumiły odziedziczył po swoich rodzicach 15 hektarowy sad. Niezwłocznie po zakończeniu postępowania spadkowego wystąpił do starosty o wydanie pozwolenia na budowę przechowalni owoców. Posiadanie własnej przechowalni pozwoliłoby zaoszczędzić znaczne koszty, jakie musiał ponosić w związku z wynajmowaniem przechowalni. Przez okres pół roku starosta nie wydał żadnej decyzji. Mąż Bogumiły, po wcześniejszym złożeniu zażalenia, wystąpił ze skargą do sądu administracyjnego. Sąd stwierdził bezczynność starosty i nakazał mu wydanie określonej decyzji. Mimo takiego wyroku starosta jeszcze przez rok nie podejmował żadnych działań mających na celu wykonanie wyroku i wydanie decyzji. Ostatecznie mąż Bogumiły (po 3 latach) wybudował przechowalnię. Wtedy też postanowił wystąpić do starosty o odszkodowanie za bezczynność po wydaniu wyroku przez sąd, z uwagi na jego niewykonanie.

OBOWIĄZKI OBYWATELA

1. OBOWIĄZEK ODPOWIEDNIEGO ZACHOWANIA

Jakie są konsekwencje nieodpowiedniego zachowania się w sądzie?

Jeśli podczas rozprawy będziesz obrażał sąd czy stronę przeciwną albo w jakikolwiek inny sposób naruszał powagę, spokój lub porządek czynności sądowych, sędzia może udzielić Ci upomnienia, a jeśli to nie poskutkuje, zostaniesz uprzedzony o skutkach Twojej nieobecności na rozprawie i jeśli po raz kolejny dopuścisz się nieodpowiedniego zachowania, sąd nakaże Ci opuścić salę rozpraw.

Za naruszenie powagi sądu, spokoju, porządku czynności, ublżenie sądowi czy innym uczestnikom postępowania sąd może ukarać Cię karą porządkową – grzywną w wysokości do 10000 zł lub karą pozbawienia wolności do 14 dni. Na postanowienie o ukaraniu karą porządkową przysługuje Ci zażalenie do Naczelnego Sądu Administracyjnego (por. art. 29 p.u.s.a., 48–50 u.s.p.).

2. OBOWIĄZEK MÓWIENIA PRAWDY

Czy składając wyjaśnienia przed sądem administracyjnym muszę mówić prawdę?

Składając wyjaśnienia przed sądem administracyjnym nie jesteś pouczany o obowiązku mówienia prawdy pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Powinieneś wyjaśniać przed sądem zgodnie z prawdą, niemniej jednak podanie nieprawdy nie będzie stanowiło w tym przypadku przestępstwa.

3. OBOWIĄZEK TERMINOWEGO DOKONYWANIA CZYNNOŚCI

Jakie są najważniejsze terminy, o których powinienem pamiętać?

Czynność	Termin
Skarga	<ul style="list-style-type: none"> – 30 dni od daty doręczenia rozstrzygnięcia w sprawie lub – 30 dni od daty doręczenia odpowiedzi organu na wezwanie do naruszenia prawa, a jeżeli organ nie udzielił odpowiedzi na wezwanie 60 dni od dnia wniesienia wezwania do usunięcia naruszenia prawa
Skarga kasacyjna	30 dni od daty doręczenia wyroku wraz z uzasadnieniem lub postanowienia kończącego postępowanie
Zażalenie	7 dni od daty doręczenia postanowienia

Jakie są skutki dokonania czynności po terminie?

Czynność podjęta przez Ciebie po upływie terminu jest bezskuteczna. Jeśli dokonasz jakiegokolwiek czynności w postępowaniu sądowoadministracyjnym po upływie wyznaczonego terminu, będzie to traktowane tak, jak gdybyś tej czynności w ogóle nie dokonał (por. art. 85 p.s.a.).

Przykład: Rodzice Czesława wrócili do domu po kolejnej rozprawie przed sądem administracyjnym. Podczas kolacji rozmawiali o tym, co działo się na rozprawie i jednogłośnie stwierdzili, że sąd nie za-protokołował części ich wyjaśnień w sprawie. Ponieważ kolejny termin rozprawy został wyznaczony za 2 miesiące, stwierdzili, że poproszą sąd o uzupełnienie protokołu podczas tej rozprawy. Tak też uczynili, jednak sąd poinformował ich, że termin do żądania uzupełnienia protokołu już minął, w związku z czym wniosek jest pozostawiony bez rozpoznania. Rodzice Czesława postanowili złożyć wniosek o przywrócenie terminu. Sąd rozpatrując ten wniosek będzie musiał zastanowić się, czy niezachowanie terminu było spowodowane szczególnymi okolicznościami, uzasadniającymi jego przywrócenie.

Czy istnieje możliwość przywrócenia terminu?

Jeśli nie dokonałeś czynności w przewidzianym prawem terminie z przyczyn przez Ciebie niezawinionych (np. poważnie zachorowałeś), możesz złożyć **wniosek o przywrócenie terminu**. Wniosek ten należy skierować do sądu w terminie 7 dni od daty ustania przyczyny uniemożliwiającej Ci dokonanie czynności. Pamiętaj, że równocześnie z wnioskiem o przywrócenie terminu musisz dokonać przedmiotową czynność oraz wskazać przyczynę, z powodu której nie mogłeś tego uczynić w terminie (np. zaświadczenie ze szpitala).

Zobacz wzór nr 4 – wniosek o przywrócenie terminu

4. OBOWIĄZEK STAWIENICTWA

Kiedy i czy mam obowiązek stawienia się w sądzie administracyjnym?

Musisz stawić się w sądzie zawsze wtedy, gdy wynika to wprost z wezwania, jakie otrzymałeś. Poza tym wypadkiem, Twoja obecność na kolejnych rozprawach nie jest obowiązkowa. Musisz jednak pamiętać, że nieobecność w sądzie nie powoduje zatrzymania procesu. Rozprawa, na której Cię nie ma, odbędzie się pomimo Twojej nieobecności (por. art. 107 p.s.a.).

Jakie będą konsekwencje mojej nieobecności na rozprawie?

Co do zasady nieobecność na rozprawie Twoja lub Twojego pełnomocnika nie wstrzymuje postępowania. Jeśli nie stawicie się w wyznaczonym terminie na rozprawie, sędzia przedstawi znajdujące się w aktach Twoje wnioski i twierdzenia (por. art. 108 p.s.a.).

Wyjątkowo rozprawa może zostać odroczone (czyli przełożona na inny termin), jeśli:

- zostałeś nieprawidłowo zawiadomiony o jej terminie i miejscu (np. w zawiadomieniu podano inną godzinę);
- Twoja nieobecność jest spowodowana jakimś nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną poważną przeszkodą, np. jadąc do sądu miałeś kolizję drogową i musieliś trafić na badania kontrolne do szpitala (por. art. 109 p.s.a.);
- jeśli sąd wezwał Cię do osobistego stawienia się i nie stawiliś się na rozprawie (por. art. 91 § 3).

Przykład: Bogumiła pojechała w odwiedziny do córki, która pracowała w Irlandii. Sąd wyznaczył termin rozprawy, podczas której miała zostać rozpatrzona skarga Bogumiły na decyzję o odmowie wymeldowania jej męża. Bogumiła kilka miesięcy wcześniej zarezerwowała bilet powrotny na samolot w tanich liniach lotniczych. Zgodnie z planem miała dotrzeć do kraju na 2 dni przed terminem rozprawy. Jednak gwałtowne burze śnieżne sparaliżowały lotnisko do tego stopnia, że przez cztery dni nie odprawiono żadnego samolotu. Bogumiła poinformowała o swojej sytuacji sąd, a ten odroczył rozprawę na inny termin.

Czy muszę przychodzić na rozprawę nawet wtedy, gdy reprezentuje mnie pełnomocnik?

Co do zasady nie musisz przychodzić na rozprawy, podczas których jesteś reprezentowany przez pełnomocnika. Jednak powinieneś być obecny na rozprawie w chwili, gdy zostaniesz wezwany do złożenia wyjaśnień. Jest to jedyna czynność w procesie, w której nie możesz być zastąpiony przez swojego pełnomocnika. Wszystkie pozostałe działania może on dokonywać samodzielnie.

5. OBOWIĄZEK DOSTARCZANIA DOWODÓW

Czy jestem zobligowany do przedstawienia w sądzie jakichś dowodów?

Sąd administracyjny opiera swoje rozstrzygnięcie głównie opierając się na dokumentach. Jeżeli w swoich pismach powołałeś się na określone dokumenty, sąd może wezwać Cię do dostarczenia oryginału tychże dokumentów do sądu, i to jeszcze przed rozprawą. Wówczas masz obowiązek zastosować się do żądania sądu i musisz przedłożyć dokumenty (por. art. 48 p.s.a.).

6. OBOWIĄZEK PONOSZENIA KOSZTÓW POSTĘPOWANIA

Sąd ma prawo nie podejmować żadnych działań w Twojej sprawie jeśli skarga czy zażalenie nie zostaną przez Ciebie opłacone w sposób wskazany w ustawie (por. art. 220 p.s.a.).

Co to są koszty sądowe?

Na koszty sądowe składają się opłaty i wydatki. Mówiąc o opłatach mamy na myśli:

- **wpis** – to opłata pobierana od każdego pisma rozpoczynającego postępowanie przed sądem administracyjnym (chodzi tu o skargę, skargę kasacyjną, zażalenie, skargę o wznowienie postępowania), np. wpis od skargi na bezczynność organu administracji publicznej, czy zażalenia na postanowienie wojewódzkiego sądu administracyjnego wynosi 100 zł;
- **opłatę kancelaryjną** – pobierana jest ona za wydanie na podstawie akt sprawy odpisów i zaświadczeń; opłata za jedną stronę kopii lub wydruku z akt sądowych wynosi 2 zł, a za stronę odpisu, zaświadczenia, wyciągu lub innego dokumentu z akt oraz za stwierdzenie prawomocności – 10 zł.

Na wydatki składają się m.in. wynagrodzenia biorących udział w procesie tłumaczy, kuratorów, koszty podróży sędziów i pracowników sądu, którzy muszą w ramach prowadzonej sprawy dokonać jakichś czynności poza budynkiem sądu. Jeśli wnioskujesz o przeprowadzenie przez sąd czynności wiążących się z pewnymi kosztami, powinieneś uiścić zaliczkę na ich pokrycie. Wysokość zaliczki określi sąd (por. art. 211, 230, 234, 237 p.s.a.).

Przykład: Rodzice Częstawa złożyli do wojewódzkiego sądu administracyjnego skargę na ostateczną decyzję o wywłaszczeniu ich działki położonej za miastem. Przez ten teren miała przebiegać autostrada budowana na EURO 2012. Przed rozpoczęciem procesu musieli uiścić wpis oraz zaliczkę na wydatki, ponieważ wnioskowali o dokonanie przez sąd oględzin na miejscu, co wiązało się z koniecznością pokrycia kosztów dojazdu sądu. Po rozpatrzeniu sprawy i wydaniu wyroku rodzice Częstawa chcieli otrzymać odpis wyroku i dlatego musieli wpłacić opłatę kancelaryjną.

Czy mogę uniknąć poniesienia kosztów sądowych?

Istnieją pewne rodzaje spraw prowadzonych przed sądami administracyjnymi, w których Ty, jako skarżący, jesteś zwolniony od wszelkich kosztów sądowych, co oznacza, że całe postępowanie jest dla Ciebie bezpłatne. Są to m.in. sprawy dotyczące:

- pomocy i opieki społecznej;
- zasiłku dla bezrobotnych;
- stosunków pracy i służbowych;
- ubezpieczeń społecznych;
- chorób zawodowych, świadczeń lekarskich i rehabilitacyjnych.

W innych wypadkach niż wymienione wyżej (np. wniesienie skargi na decyzję o pozwoleniu na budowę), jeśli chcesz uniknąć zapłaty kosztów sądowych, musisz złożyć do sądu wniosek o przyznanie prawa pomocy. Pamiętaj, że wniosek taki możesz złożyć przed rozpoczęciem postępowania, jak i w czasie jego trwania. Złożenie takiego wniosku jest bezpłatne. Wniosek składa się na specjalnym formularzu, który można otrzymać w każdym sądzie administracyjnym. Jeśli złożysz wniosek o przyznanie prawa pomocy, ale nie na tym specjalnym formularzu, sąd nie rozpatrzy Twojego podania (por. art. 239, art. 243, art. 257 p.s.a.)!

Przykład: Siostrzeniec Bogumiły złożył w sądzie skargę na postanowienie o odmowie wpisania go na listę bezrobotnych. Wraz ze skargą złożył wniosek o zwolnienie go od kosztów sądowych. Sąd nie uwzględnił jego wniosku, ale siostrzeniec Bogumiły nie musiał ponieść żadnych opłat sądowych, ponieważ jego sprawa dotyczyła statusu bezrobotnego, a te są z mocy ustawy zwolnione od opłat.

Kiedy i w jaki sposób należy dokonać opłat sądowych?

Opłaty sądowe powinieneś uiścić składając w sądzie pismo, które podlega takim opłatom (np. skarga, zażalenie). Odpowiednią kwotę należy wpłacić do kasy znajdującej się w sądzie lub na rachunek bankowy sądu, który rozpozna Twoją sprawę. Składając w sądzie skargę czy zażalenie, powinieneś jednocześnie dokonać opłat sądowych (por. art. 219 p.s.a.).

Jakie są konsekwencje braku wniesienia opłaty sądowej?

Jeśli nie uiścisz opłaty sądowej w należytej wysokości, sąd wezwie Cię do dokonania odpowiedniej wpłaty w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia wezwania. Jeśli w tym terminie nie uzupełnisz wskazanych opłat, Twoje pismo zostanie pozostawione bez rozpoznania (sąd nie będzie się nim zajmował). Jeśli nie opłacisz (mimo wezwania) skargi, skargi kasacyjnej, zażalenia, skargi o wznowienie postępowania, wniesione pisma podlegają odrzuceniu (por. art. 220 p.s.a.).

7. OBOWIĄZEK WYKONANIA ORZECZENIA

Co się stanie, jeśli sąd nie uwzględni mojej skargi lub wniosku?

Orzeczenie każdego sądu, w tym administracyjnego, powinno być wykonane przez podmiot, na który sąd nałoży taki obowiązek. Ponieważ sądy administracyjne rozpatrują skargi na działania lub bezczynność organów administracji publicznej, to właśnie te organy mogą być najczęściej zobowiązane do wykonywania orzeczeń. Wyróżnić jednak należy też przypadek, gdy sąd nie uwzględni Twojej skargi. W tym wypadku zaskarżone działanie pozostaje niezmienione. Obowiązek zastosowania się do niego spoczywa nie tylko na organie, ale przede wszystkim na Tobie.

Jeśli sąd nie uwzględni Twojej skargi, działanie organu zostanie utrzymane w niezmienionej postaci i będziesz musiał zastosować się do treści aktu, który zaskarżyłeś (por. art. 151 p.s.a.).

Przykład: Po kilku latach starań, po wyczerpaniu administracyjnego toku instancji, Augustyn uzyskał wreszcie decyzję w sprawie pozwolenia na budowę. Niestety decyzja ta była odmowna, co Augustyna bardzo zasmuciło. Postanowił zaskarżyć tę decyzję do sądu. Sąd administracyjny oddalił jego skargę. Decyzja organu została utrzymana, czyli Augustyn nie może wybudować domu w wybranym przez siebie miejscu.

Wzór nr 1 – skarga

Białystok, dnia 1 czerwca 2009 r.

Skarżąca:

Bogumiła Brzozowska
ul. Lawendowa 156/58
15-410 Białystok

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku
Wydział III Orzecznicy
ul. Rakowicka 20
15-420 Białystok
za pośrednictwem
Wojewody Podlaskiego
ul. Mickiewicza 10
15-430 Białystok

Skarga

na decyzję Wojewody Podlaskiego z dnia 5 maja 2009 roku (nr 5302/8642/216/09), doręczoną mi dnia 15 maja 2009 r., utrzymującą w mocy zaskarżoną decyzję Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 10 marca 2009 roku (nr 5301/8642/215/09) o odmowie wymeldowania Augustyna Brzozowskiego z miejsca stałego pobytu.

Na podstawie art. 3 § 2 pkt 1 p.s.a. w zw. z art. 50 § 1 p.s.a. zaskarżam powyższą decyzję w całości, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, w postaci:

obraży art. 7 k.p.a. w zw. z art. 77 § 1 k.p.a. w zw. z art. 78 § 1 k.p.a. poprzez nieuwzględnienie wniosku dowodowego o przesłuchanie świadków, przez co nie zebrano w sposób wyczerpujący materiału dowodowego i nie ustalono wszystkich okoliczności faktycznych, na których powinno być oparte rozstrzygnięcie, i wnoszę o uchylenie w całości zaskarżonej decyzji oraz decyzji organu pierwszej instancji z powodu wskazanego naruszenia, które miało istotny wpływ na wynik postępowania, oraz zasądzenie na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 10 marca 2009 r. Prezydent Miasta Białegostoku odmówił wymeldowania z pobytu stałego mojego męża, Augustyna Brzozowskiego, z lokalu mieszkalnego przy ul. Lawendowej 156/58 w Białymstoku, wskazując, że nie zachodzi przesłanka konieczna do wymeldowania – tzn. brak jest okoliczności wskazujących na to, że Augustyn Brzozowski nie przebywa w przedmiotowym lokalu przez okres trwający ponad 3 miesiące. Po wniesieniu przeze mnie odwołania, Wojewoda Podlaski decyzją z dnia 5 maja 2009 r. utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję.

Organy wydające zaskarżone decyzje ustaliły stan faktyczny jedynie na podstawie zeznania świadka Marty Brzozowskiej, matki Augustyna Brzozowskiego, zamieszkałej również w mieszkaniu przy ul. Lawendowej 156/58. Jednocześnie nie uwzględniono mojego wniosku dowodowego o przesłuchanie w charakterze świadków sąsiadów: Iwony oraz Krzysztofa Florek, zamieszkałych przy ul. Lawendowej 156/59 w Białymstoku, uznając, że dowód ten nie ma znaczenia dla sprawy. Oparcie decyzji jedynie na zeznaniu świadka, który pośrednio jest zainteresowany w sprawie, przy jednoczesnym zaniechaniu przesłuchania innych, wskazanych przeze mnie osób, na okoliczność, czy Augustyn Brzozowski rzeczywiście przebywa w przedmiotowym lokalu, stanowi istotną wadę przeprowadzonego postępowania, która miała wpływ na treść wydanej decyzji. W związku z tym wnoszę o ich uchylenie oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Bogumiła Brzozowska
(własnoręczny podpis)

Załączniki:

- odpis skargi
- dowód wniesienia wpisu od skargi

Wzór nr 2 – wniosek o wstrzymanie wykonania decyzji

Poznań, 1 czerwca 2009 r.

Michał Dębski
ul. Narutowicza 116/8
60-004 Poznań

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu
Wydział II Orzecniczy
60-510 Poznań
ul. Krasińskiego 18

Wniosek o wstrzymanie natychmiastowego wykonania decyzji

dotyczy: skargi na decyzję Wielkopolskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Poznaniu z dnia 1 lutego 2009 roku (l.dz. AR-5680/11/09/MF, decyzja nr 11/2009) utrzymującej w mocy decyzję Komendanta Miejskiego Policji w Poznaniu z dnia 20 grudnia 2008 roku (nr MR-A-5381/8456/98/08) o nałożeniu kary pieniężnej w kwocie 5000 zł za wykonywanie przewozu drogowego osób bez wymaganego zezwolenia.

Na podstawie art. 61 § 3 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi wnoszę o:

wstrzymanie wykonania w całości zaskarżonej decyzji z powodu niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody i spowodowania trudnych do odwrócenia skutków.

Uzasadnienie

Wnoszę o wstrzymanie przez Sąd wykonania w całości zaskarżonej przeze mnie decyzji z powodu niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody i spowodowania trudnych do odwrócenia skutków. Mam na utrzymaniu rodzinę: żonę oraz trójkę małoletnich dzieci. Moim jedynym źródłem dochodów jest działalność polegająca na wykonywaniu przewozu osób. Za wykonywaną pracę pobieram wynagrodzenie, które średnio za okres ostatnich 3 miesięcy wynosiło brutto 1200 zł. Jednocześnie uiszczam miesięcznie opłaty: ZUS oraz wydatki na paliwo. Nie mam żadnych oszczędności.

Konsekwencje egzekucji kwoty 5000 zł mogą być trudne do odwrócenia, a późniejszy zwrot tej kwoty może nie przywrócić stanu sprzed egzekucji. Branża, w której pracuję, wymaga ciągłych nakładów finansowych – prowadzonej przeze mnie działalności nie można wykonywać bez wydatków na paliwo, ubezpieczenie, przeglądy techniczne. Egzekucja kary pieniężnej pozbawi mnie płynności finansowej i uniemożliwi pokrywanie bieżących, niezbędnych wydatków związanych z prowadzoną działalnością. Taka sytuacja może w konsekwencji doprowadzić do konieczności zaprzestania prowadzenia działalności w postaci przewozu drogowego osób, co będzie stanowiło trudny do odwrócenia skutek.

Te wszystkie powody skłaniają mnie do złożenia wniosku o wstrzymanie wykonania w całości zaskarżonej decyzji z powodu niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody i spowodowania trudnych do odwrócenia skutków dla mnie i dla mojej rodziny.

Michał Dębski
(własnoręczny podpis)

Załączniki:
– odpis wniosku

Wzór nr 3 – zażalenie na postanowienie

Katowice, dnia 1 czerwca 2009 r.

Marian Kowalski
ul. Sienkiewicza 18
40-015 Katowice

Naczelnny Sąd Administracyjny
Izba Ogólnoadministracyjna
ul. Gabriela Piotra Boduena 3/5
00-011 Warszawa

za pośrednictwem:

Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Katowicach
Wydział III Orzeczniczy
ul. Mickiewicza 10
40-013 Katowice

Sygn. akt: III SA 120/08

Zażalenie na postanowienie o cofnięciu prawa pomocy

Na podstawie art. 263 p.s.a. zaskarżam postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Katowicach, Wydział III Orzeczniczy, z dnia 23 maja 2009 r., sygn. akt III SA 120/08, doręczone mi dnia 27 maja 2009 r., w przedmiocie cofnięcia udzielonego mi prawa pomocy i wnoszę o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 23 maja 2009 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Katowicach cofnął prawo pomocy udzielone mi w zakresie całkowitym postanowieniem z dnia 15 stycznia 2008 r. Sąd uznał, że okoliczności, na podstawie których przyznano mi prawo pomocy, przestały istnieć.

W swoim wniosku o przyznanie prawa pomocy wskazywałem, że jestem osobą bezrobotną i mam na utrzymaniu żonę oraz dwójkę małoletnich dzieci. W czasie, kiedy składałem wniosek o przyznanie mi prawa pomocy, otrzymywałem jedynie zasiłek dla bezrobotnych w wysokości 410 zł miesięcznie.

W kwietniu 2009 r. zostałem zatrudniony jako elektryk, w wymiarze ½ etatu. Z tego tytułu otrzymuję miesięczne wynagrodzenie w wysokości 820 zł. Sąd uznał, że podjęcie przeze mnie pracy zarobkowej jest okolicznością przemawiającą za cofnięciem przyznanego mi prawa pomocy. Jednocześnie Sąd nie wziął pod uwagę tego, że w marcu 2009 r. moja żona urodziła trzecie dziecko. W związku z tym wydatki, które muszę ponosić na utrzymanie mojej rodziny, znacznie wzrosły i pomimo podjęcia zatrudnienia nadal nie jestem w stanie pokrywać kosztów związanych z postępowaniem bez uszczerbku dla mnie i mojej rodziny. Na potwierdzenie tego faktu przedstawiam zestawienie wydatków za okres ostatnich dwóch miesięcy, związanych z utrzymaniem nowo narodzonego dziecka.

Marian Kowalski
(własnoręczny podpis)

Załączniki:

- odpis zażalenia
- kserokopia umowy o pracę
- zestawienie wydatków w okresie kwiecień – maj 2009 r.
- odpis aktu urodzenia

Wzór nr 4 – wniosek o przywrócenie terminu

Wrocław, dnia 1 czerwca 2009 r.

Augustyn Brzozowski
ul. Kottłarza 124/5
50-100 Wrocław

Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu
Wydział III Orzecznicy
ul. Piłsudskiego 10
50-010 Wrocław

Sygn. akt: III SA 120/08

Wniosek o przywrócenie terminu zawitego do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku

Na podstawie art. 86 § 1 p.s.a. wnoszę o przywrócenie terminu zawitego do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu, Wydział III Orzecznicy, z dnia 15 maja 2009 r., sygn. akt III SA 120/08, oddalającego moją skargę.

Ponadto wnoszę o sporządzenie na piśmie i doręczenie mi uzasadnienia tego wyroku.

Uzasadnienie

Dnia 15 maja 2009 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu uznał moją skargę na decyzję administracyjną za nieuzasadnioną i wyrokiem ją oddalił. Termin do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku upłynął 22 maja 2009 r.

Z przyczyn niezawinionych przeze mnie nie mogłem złożyć przedmiotowego wniosku w terminie. W nocy 21 maja trafiłem do szpitala po wypadku, którego byłem ofiarą. Zostałem potrącony przez samochód osobowy, w wyniku czego doznałem rozległych obrażeń narządów wewnętrznych. Po wypadku pozostawałem nieprzytomny przez 4 dni, przebywałem na oddziale intensywnej opieki medycznej. Przytomność odzyskałem 25 maja. W związku z opisanym zdarzeniem losowym nie było możliwe złożenie przeze mnie wniosku w terminie.

Augustyn Brzozowski
(własnoręczny podpis)

Załączniki:

- odpis wniosku
- karta leczenia szpitalnego i wypis ze szpitala

UWAGA! W praktyce sądowej czynność procesowa, której dotyczy wniosek o przywrócenie terminu do jej dokonania, objęta jest osobnym pismem procesowym. W związku z tym w prezentowanym przykładzie do wniosku o przywrócenie terminu należałoby dołączyć odrębne pismo, stanowiące wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku.

SKRÓTY

- Konstytucja** – Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.
- EKPCz** – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. 1998 r. Nr 147 poz. 962 z późn. zm.
- k.c.** – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. 1964 r. Nr 16 poz. 93 z późn. zm.
- k.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. 1997 r. Nr 88 poz. 553 z późn. zm.
- k.k.s.** – ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy, Dz. U. 2007 r. Nr 111 poz. 765 z późn. zm.
- k.k.w.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. 1997 r. Nr 90 poz. 557 z późn. zm.
- k.p.a.** – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Dz. U. 2000 r. Nr 98 poz. 1071
- k.p.c.** – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. 1964 r. Nr 43 poz. 296 z późn. zm.
- k.p.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz. U. 1997 r. Nr 89 poz. 555
- k.p.w.** – ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz. U. 2008 r. Nr 133 poz. 848
- k.w.** – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, Dz. U. 2007 r. Nr 109 poz. 756 z późn. zm.
- p.s.a.** – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Dz. U. 2002 r. Nr 153 poz. 1270 z późn. zm.
- p.s.w.** – ustawa z dnia 2 października 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz. U. 1997 r. Nr 117 poz. 753
- r.w.o.p.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 maja 2003 r. w sprawie wysokości zryczałtowanej równowartości wydatków w sprawach o oskarżenia prywatnego, Dz. U. 2003 r. Nr 104 poz. 980
- TKU** – ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Dz. U. 1997 r. Nr 102 poz. 643 z późn. zm.
- TWE** – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, Dz. U. 2004 r. Nr 90 poz. 864/2
- u.K.R.S.** – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz. U. 1997 r. Nr 12 poz. 769 z późn. zm.
- u.o.k.** – ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw umyślnych, Dz. U. 2005 r. Nr 169 poz. 1415 z późn. zm.
- u.o.k.s.** – ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. 2005 r. Nr 167 poz. 1398 z późn. zm.
- u.o.s.k.** – ustawa z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych, Dz. U. 1983 r. Nr 49 poz. 223 z późn. zm.
- u.o.s.n.p.** – ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, Dz. U. 2004 r. Nr 179 poz. 1843 z późn. zm.
- u.p.** – ustawa z dnia 20 czerwca 1985. o prokuraturze, Dz. U. 1985 r. Nr 31 poz. 138
- u.s.a.** – ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych, Dz. U. 2002 r. Nr 153 poz. 1269 z późn. zm.
- u.S.N.** – ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. 2002 r. Nr 240 poz. 2052 z późn. zm.
- u.s.p.** – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. 2001 r. Nr 98 poz. 1070 z późn. zm.

Notatki

Notatki

Notatki

Wydawca:
Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa
e-mail:uddws@ms.gov.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

